ÎN EXCLUSIVITATE : pag.8-9 **INTERVIU CU M.S. REGELE MIHAI**

Ceauşescu şi activiştii au stăpînit mai mult decît un rege. Iar mentalitatea lor n-a dispărut

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România serie nouă nr. 15 (1304) aprilie 1991

Confesiunile unui băutor de ceai p. 13

Domnule prim ministru,

Am ezitat îndelung înainte de a vă adresa această scrisoare deschisă, fiind aproape convins de inutilitatea ei. În țara noastră, ceara slujește îndeobște la pecetluirea urechilor demnitarilor, care confundă gîndurile proprii cu glasurile cetățenilor. Dar ochii ? Iluzia că ochii mai sînt dispuși să vadă a reprezentat singura încurajare în redactarea prezentelor rînduri. Indiferent cum le veți interpreta, ele înseamnă, pentru mine, împlinirea unei datorii de conștiință. Știu prea bine că problemele presei în genere, ale presei culturale cu deosebire, ocupă un loc pe agenda dumneavoastră în măsura în care vă incomodează, vă deranjează, vă supără. Presa, dacă vreți „o anumită parte a ei", v-a urmărit cu atenție mișcările și, ori de cîte ori i s-a părut că ați greșit, v-a tras de mînecă. Că nu v-a încîntat acest control, mi se pare de înțeles. Dar într-o societate democratică nimeni nu e liber să facă ce vrea. Nici măcar primul ministru. Ciudățenia lumii noastre aici se vede, în faptul că, deși se pretinde democratică, puterea este incontrolabilă și se poartă ca atare. În practică, nu în teorie, unica sferă democratică și înainte de 22 decembrie. Presa e liberă, nu-i așa, să analizeze deciziile executivului, atrăgînd atenția asupra măsurilor ce ar putea constitui o limitare, o amenințare a democrației. Numai că și executivul se consideră la fel de liber a ignora observațiile, rezervele, avertismentele presei. De aceea merg lucrurile prost în România, pentru că ilegalitățile, abuzurile, traficul de influență, despre care informează gazetarii, n-au fost luate în considerare. Nu trebuie să vă mirați că ziariștii nu vă cruță. Sînteți, totuși, prim ministru, așadar răspunzător de toate cîte se petrec în țara asta. Oricît de sincer ați fi în declarații, oricît de exigent în aprecieri, cîtă vreme ele sînt lipsite de consecințe practice, nu sînteți credibil. Și indiferent dacă aveți ori nu cunoștință de corupția administrației, purtați întreaga ei răspundere. Oamenii vorbesc că o patronați. Nu vreau să cred așa ceva. Însă cum n-ar vorbi oamenii, din moment ce o tolerați ? La adăpostul ministerelor, al prefecturilor, al primăriilor înfloresc nestingherite cele mai oneroase afaceri, personalul administrativ, primenit pe ici pe colo fie cu incompetenți, fie cu doritori de grabnică îmbogățire, e — în majoritate — personalul vechii administrații comuniste. Vă imaginați că și-a schimbat deprinderile de o viață ? Nu puteți fi atît de naiv ! Oamenii plătesc impozite uriașe și au tot dreptul să se întrebe : pentru ce ? Ca orașele să fie administrate mai prost ca înainte, iar drepturile lor să fie nesocotite cu aceeași insolență de aceiași funcționari ? Oare ce părere aveți despre o întreprindere în care lucrătorii nu dau doi bani pe cuvîntul directorului ? Dar despre un prim minstru ale cărui dispoziții sînt nesocotite de proprii săi subordonați ? Lipsa dumneavoastră de

(continuare în pag. 3)

Al. DOBRESCU

Arta îmbrobodirii

Cel mai „tare" banc pe care l-am auzit vreodată — asta se întîmpla cu vreo zece ani în urmă — este acela, de toți știut, care se voia o simplă constatare, anume că românii ar fi campionii lumii în materie de bancuri. Se spunea pe atunci că în occident se vînd ca pîinea caldă culegeri de bancuri românești și că există rețele speciale de spionaj însărcinate cu braconajul acesta nemaivăzut în istoria planetei. Îmi închipui că astăzi toată lumea este de acord că ne-am pierdut supremația în acest domeniu. Nu știu dacă cineva regretă brusca noastră ieșire din top. Mă gîndesc însă că avem acum o bună perspectivă istorică. Să rememorăm.

Așa cum zilnic (sau aproape) ne procuram pîine, lapte și ce mai găseam de-ale trupului, tot zilnic (sau aproape) ne primeam și rația de „hrană spirituală". Diferența era că primele articole trebuiau plătite, în timp ce ultimul ne era servit pe gratis, fiecare dintre noi avînd în acest sens cîțiva furnizori constanți și alți cîțiva fluctuanți. Ori de cîte ori se încropea un grup mai măricel, furnizorul nu se lăsa rugat. Chiar și la blestematele cozi ne mai trecea amarul mulțumită acestor mărinimoși profesioniști ai destinderii noastre. Așadar, primul fapt demn de reținut este că bancurile nu circulau alandala, ci prin **furnizorii** aceștia pe care abia acum, cînd le simțim lipsa, îi identificăm cu claritate.

Ne reamintim, apoi, că pe atunci tare ne mai veseleam cînd primeam rația de bancuri. Dar ne reamintim și unele detalii cărora la vremea respectivă nu le dădeam importanța cuvenită. Iată, bunăoară, destul de frecvent se întîmpla să ne pomenim rîzînd, iar furnizorul să spună: „stați, poanta acum urmează!" Alteori, dimpotrivă, se întîmpla ca furnizorul să rostească ultimul cuvînt, iar noi — tot așteptînd poanta — nu mai apucam să rîdem, caz în care ne mobilizam instantaneu pentru un simulacru de rîs (urmau, firește, momente de stingherealà: nu am fost suficient de atenți, nu suntem suficient de ageri la minte ca să ne prindem, ori ce naiba s-a-ntîmplat?) Reconstituind totul, realizăm acum că stinghereala noastră nu se justifica defel; cel mai adesea pricinile de a rîde lipseau de-a binelea, umorul scontat aflîndu-se la ani lumină. Deci, al doilea fapt notabil este că am fost un amar de vreme subiecți pentru experimentele plavoviene: simpla întîlnire cu furnizorul ne elibera pe dată de încrîncenarea prozaică și ne injecta irepresibila nevoie de a rîde.

Ce ne mai oferă memoria reactivată? Tot lucruri de mirare. Iată, auzam cîteodată „unul criminal" la Iași, plecam de îndată cu treburi la București sau Pîncota și același product de ultimă oră îl aflam și acolo. Consemnăm, deci, cel de-al treilea fapt: hrana spirituală ne era distribuită de undeva de la centru (tuturor deodată și cam pe întunericeală).

Ca morarul care se trezește cînd moara încetează să mai facă obișnuita ei hărmălaie, acum sesizăm și noi că ceva nu este în regulă; toți furnizorii noștri de ani și ani, dar toți fără excepție, ne-au abandonat definitiv din DECEMBRIE încoace!

Șomaj? Nici vorbă. Reprofilare. Gîndiți-vă, cine v-a adus la cunoștință bomba cu bordelul lui Cîmpeanu de la Paris? Cine v-a spus primul că ginerele Doinei Cornea cumpără la hurtă industria Clujului? Cine v-a avertizat la timp că Rațiu a pus la cale vinderea Ardealului, în caz că iese președinte? Iar toate astea (și încă o sută) cu mult înainte ca **Azi** să le tipărească!

Bine, veți zice, dar uite că de o vreme zvonoteca nu mai funcționează. Da, așa este, dar nu uitați că însuși Măgureanul ne-a informat pe toți că instituția ce cu onoare o păstorește se modernizează și se primenește de la o zi la alta. Tovărășia sa nu a detaliat, dar noi pricepem: în loc să procedeze ca Vlad, chemînd tot la două-trei zile sutele de mii de furnizori la centrale de distribuție, sau ca în primăvara trecută, cînd bloca minute lungi toate centralele telefonice ale țării, s-a încuscrit cu Răsvan (atenție, nu van, ci răs-van!). Pune Răsvan camermanul să țină oleacă mai mult teleobiectivul pe harta țării brăzdată de o anume dungă și gata, a doua zi furnizorul îți dă doar cu cotul: „ai văzut aseară ce ne coc americanii? „Upercutul brucanian, crima oribilă, sacul cu sute al bișnițarului" sunt rînd pe rînd aduse în primplan, asigurînd materia primă pentru melița norodului (o anume greșeală de tipar, aici, ar fi chiar dezirabilă).

Care va să zică, bancul-zvonul-teleșocul. Cam asta ar fi cheia liniștii noastre (lăcata rămînînd, desigur, salamul cu soia sau cu acel ceva ce aduce uimitor a cauciuc).

Să recunoaștem însă, în final, că arta îmbrobodirii, ca orice artă ce se respectă, nu se lasă descifrată pe de-a-ntregul. Din taina ce-o învăluie, transpare doar cîte un fir, care adesea nici nu mai este atunci cînd îl zărim, de parcă ar fi astrul din „La steaua". Palpabilă, cutremurător de palpabilă, ne apare în schimb opera ce o zămislește: îmbroboditul. Aproape impasibil la umilințele ce-l impresoară, îmbroboditul duce grija năpăstuiților de peste mări și țări sau se agită de teama drobului (atomica, ungurii, agenturile străine, capitalistul rapace, etc.). Și dacă, în cele din urmă, odioșii pot fi constrînși să urce în fatidicul elicopter, îmbrobodiții sunt cu adevărat de neclintit. Privindu-i, înțelegi bine disperarea celor ce se aruncă în valurile frămîntate ale exilului, lăsînd casă, părinți, frați, prieteni...

D. N. ZAHARIA

POLIGON 23

Un periculos agent comunist demascat în România: D-l François Mitterrand [1]

O să încep destul de abrupt, dar sper să-mi iertați aceasta: l-aș putea crucifica pe provizoriul președinte Iliescu tocmai pe o frază a prietenului său de astăzi, dl. Mitterrand. Aș putea, cu această ocazie, cria și eu din toți rărunchii că, în fine, **Franța e cu noi!** Din păcate, nu numai că nu e cu noi, dar mai e și împotriva noastră, lucru la care, sinceri să fim, nu prea ne așteptam, mai ales după fastidioasele declarații de intenții emanate de la cel mai înalt nivel după carnagiul inutil din decembrie 1989.

Dl. Mitterrand lasă în urmă o dîră persistentă de dezamăgire și amărăciune, dar și suficiente date pentru o prospectare mai clară (mai realistă) asupra intențiilor Occidentului față de România.

Vizita, tocmai încheiată, să nu se iluzioneze atît provizoriu/etern conducătorii noștri, nu a fost pentru ei, ci, deloc paradoxal, una pentru liniștea lui Gorbaciov. Deci: pentru încă o sută de ani, adio, Basarabia!... Și, pentru a mai răsuci puțin cuțitul în rană — merită, vă asigur! — avem astăzi și confirmarea celei de a doua mari împărțiri a lumii, la Malta, unde, de ieri, 18 aprilie 1991 s-a văzut limpede că România a fost cedată sferei

RODIN

de influență sovietice. Și tot de ieri, vedem cum sub dantelăria politicii franceze din ultimii ani se ascunde cuțitul cu care, de atîtea ori și cu complicitatea Franței, s-au tranșat hălci imense de teritoriu într-o Europă dacă nu a granițelor fluide, atunci, desigur, a acaparărilor în plan politic, cultural și economic.

Pentru cititorul atent, n-a avut cum să nu șocheze conținutul documentului prezentat de **România liberă**, document care a stat sub nasul d-lui Mitterrand și a cîntărit, se zice, greu, în decizia acestuia de a ne vizita țara, cît pe dl. Iliescu și dl. Roman, un tandem pe care Franța, prin autoritarul domn Mitterrand, pare a-l susține în ciuda dorinței a 75 la sută din populație...

Ei, aici venim noi de la Moscova și spunem: cu tandemul pomenit mai sus, cu F.S.N.-ul la putere, cu o ideologie voit confuză Gorbaciov n-are probleme.

Dar despre ce document este vorba?

Se intitulează **„Două-trei lucruri pe care le știu despre România după șase luni de ședere la București: de la stereotipe la realități"** și nu mă îndoiesc că va fi îndelung comentat pentru că documentul în chestie este semnat, nici mai mult nici mai puțin decît de dl. Renaud VIGNAL.

Prima impresie este, totuși, că acesta a fost elaborat în cancelaria d-lui... Iliescu cu amendamente Roman. O asemenea lucrare, de o asemenea importanță, a fost tratată, și asta se vede imediat, cu o intolerabilă superficialitate și dacă ar fi fost numai atît, ar fi fost încă bine. Dar acest raport poate fi foarte bine o piesă la dosarul trădării democrației în România. Trist, d-le ambasador!

Oricum, noi vom reveni, lucrurile nu pot rămîne așa și, dacă e să spunem lucrurilor pe nume pînă la capăt, atunci, ei bine, Franța poate suporta pierderea unui capital de simpatie enorm în țara noastră. Din acest moment, nu prestigiul României va fi șifonat... chiar dacă, aici, niciodată nu va fi monarhie. Și nu va fi pentru că nu vrea domnul Mitterrand. Te pui cu...

Dorin SPINEANU

P. S. Atrag atenția pseudonimelor de la micuța latrină roz „Iașul", că amenințările proferate la adresa mea li se vor întoarce pe gît, întreit. Asta, ca să nu avem vorbe... măi, ăștia.

Tratate echivalente

Semnalul de alarmă tras de presă înaintea semnării noului „Tratat de colaborare, bună vecinătate și amiciție între România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste" s-a dovedit pe deplin întemeiat, Domnii Ion Iliescu și Adrian Năstase au susținut în luările lor de poziție că acest tratat este mai bun decît cel anterior. În sprijinul afirmațiilor lor ei au invocat două argumente. Primul este acela că noul tratat nu mai este fundamentat pe temeiuri ideologice. Al doilea argument este că vom putea stabili legături directe cu republicile unionale. Consecința ar fi o apropiere treptată între România și Basarabia. Ținînd cont de tragica experiență postbelică românii au adaptat o veche zicală: „ceea ce comunismul dă cu o mînă ia cu cealaltă". Din păcate zicala se potrivește de minune și în cazul acestui tratat. E adevărat că fundamentul ideologic nu mai apare **expresis verbis** în tratat, însă el este prezent în subtext. Internaționala comunistă a funcționat și după desființarea ei formală, tovarășii ajutîndu-se în mod constant. Exemplele sînt atît de numeroase și de evidente încît ni se pare inutil să le mai reamintim. Acum „internaționalismul socialist" funcționează în modul următor. Bucureștiul semnează acest tratat care nu aduce nimic nou față de cel expirat întrucît nu rezolvă problemele litigioase dintre România și U.R.S.S. Reamintim pe scurt aceste probleme: 1) teritoriile românești ocupate; 2) tezaurul confiscat de U.R.S.S. În schimb Moscova se angajează să mărească livrările de materii prime și combustibil. Acest fapt rezultă din art. 9 al tratatului: „În scopul satisfacerii reciproce a necesităților economiilor lor, (România și U.R.S.S. — n.n.) vor acorda o importanță deosebită conlucrării în domeniul dezvoltării bazei energetice, de combustibili și materii prime..." Singura „concesie" e probabil aceea că România nu va plăti aceste livrări suplimentare în dolari, ci va furniza alimente și bunuri de larg consum. În felul acesta conducătorii F.S.N.-ului speră să evite dezastrul economic și să rămînă la putere.

Nici argumentul referitor la relațiile cu Basarabia nu ni se pare că rezistă criticii. El se bazează tot pe art. 9 al tratatului. Acest articol este însă practic anulat de art. 1 în care se spune: „România și Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste se vor considera una pe cealaltă, în relațiile lor reciproce, ca și în activitatea lor internațională, în orice situație, ca state prietene". Deci ce dai cu dreapta în art. 9 iei cu stînga în art. 1. Ce va putea face România obligată prin tratat să se poarte prietenește, cînd Moscova le va aplica basarabenilor — cum a făcut-o recent — democrația originală a cazărmii? Evident, nu va putea face nimic.

Așa-zisul nou tratat a fost deja semnat de I. Iliescu și urmează să fie ratificat de către Parlament. Credem însă că acest tratat este încă un fapt care va grăbi retragerea opoziției din Parlament.

Paul BLENDEA

RODIN

Domnule prim ministru,

(urmare din pag. 1)

credibilitate în fața oamenilor mai ales de aici vine: din valoarea exclusiv teoretică a măsurilor pe care le adoptați. Căci mai nimic din ceea ce ați hotărît nu a devenit realitate palpabilă. Legile și decretele se elaborează sus, dar se aplică jos. Iar jos e suverană legea bunului plac. Dureros e că drumul pe care pretindeți a-l fi ales pare, măcar în principiu, cel bun. Însă ce folos, dacă tocmai aparatul administrativ în fruntea căruia vă aflați se întrece în a pune bețe în roate! Vreți să înaintați cu oameni care mimează înaintarea, bătînd de fapt pasul pe loc? Vă bizuiți, și asta vă discreditează, pe mercenarii vechiului regim, reveniți miraculos în posturile din care fuseseră îndepărtați o clipă. Nu în opoziție aveți cel mai serios dușman, ci în chiar personalul din subordine. Problema esențială a unei societăți este aceea a cadrelor și dumneavoastră încă n-ați reușit să o soluționați. Asta v-a costat și vă costă în continuare. Degeaba vă agitați în ședințele de guvern, degeaba adoptați hotărîri pentru îndreptarea situației, degeaba trimiteți Parlamentului proiecte de legi menite să fixeze cadrul juridic al activităților. Vor fi votate. Ei și? Cei plătiți din buzunarul cetățeanului să le aplice le vor călca cei dintîi. Degeaba veți schimba miniștrii! Un ministru e o biată marionetă în mîinile unui aparat birocratic bine pus la punct. Și un prim ministru de asemenea.

Tocmai pentru că sînteți atît de singur, era de așteptat să vă căutați un aliat în presă. Mai ales că nimeni în afara ei nu v-a întins pînă acum o mînă de ajutor. Veți spune, probabil, că severul tratament pe care vi l-au aplicat gazetarii numai mînă de ajutor nu s-ar putea numi. N-aveți dreptate. Căci și cele mai dure atacuri ale acestora erau, la urma urmelor, îndemnuri la luciditate. Cu riscul de a vă irita, ea vă arăta de fapt ce se întîmplă împrejurul dumneavoastră, cum se metamorfozează deciziile în drumul lor de la centru spre margine, unde ating înfățișări de-a dreptul aberante, ce simte omul de pe stradă cînd e nevoit să-și ceară drepturile elementare. Erați obligat să cunoașteți cît și cum funcționează mecanismul puterii executive, iar ziariștii v-au făcut acest imens serviciu. Poate exagerînd uneori, poate lăsînd să le scape de sub condei cuvinte de o nemeritată asprime. E păcat că ele v-au reținut atenția, împiedicîndu-vă să cerneți semnificația mai adîncă a scrisului lor. Ea trebuia să vă acapareze, nu accidentele stilului. Un prim ministru n-are voie să se lase furat de amănunte în dauna esenței. Și, cel puțin deocamdată, tabloul cel mai apropiat de realitate nu se încheagă din cuvintele demnitarilor, ci din supărătoarele cuvinte ale ziariștilor. Și mai aveați un motiv serios ca să vă bizuiți pe sprijinul presei, deși nu s-a întrecut în a vă face declarații de iubire. Mă refer, se înțelege, la presa independentă, adică străină calculelor politicii de partid. Astfel de calcule pot fi utile în campaniile electorale, însă devin primejdioase cînd ajung să influențeze programele de redresare economică. Spuneam, ca să revin, că mai există un motiv vrednic de atenție pentru care trebuia să simțiți presa ca pe un aliat. Anume faptul că, din ianuarie trecut, ea a depus stăruitoare eforturi pentru a deschide mințile oamenilor, ajutîndu-i să vadă lucrurile și altfel decît fuseseră deprinși sub comuniști, adică așa cum sunau indicațiile de la centru, să-și descopere statutul în cadrul societății civile, să-și afle nu doar îndatoririle, dar și drepturile, să înțeleagă că a gîndi cu propriul cap nu e un delict, ci condiție a existenței, că inteligența atîrnă mai greu în balanță decît pumnul. Nu știu în ce măsură a avut efect această tentativă de reabilitare a demnității individului. Dar trebuie să admiteți că ea mergea în sensul propriilor dumneavoastră programe. Economia de piață, al cărei partizan vă declarați, nu poate funcționa cu supuși, ci numai cu oameni liberi, capabili să judece singuri realitățile și să ia decizii, să riște asumîndu-și întreaga răspundere a inițiativelor. Societatea noastră e încă prizoniera reflexelor dobîndite în patruzeci și cinci de ani de dictatură comunistă. Fiecare așteaptă ca altcineva să hotărască, pentru a nu purta povara răspunderii, fiecare se vrea doar un simplu executant, tocmai pentru a nu putea fi tras la răspundere. Dăinuirea acestei mentalități ne trage îndărăt. E un lanț ce nu poate fi rupt peste noapte. Și nu folosește nimănui să pretindem că am scăpat de el, din moment ce greutatea lui ne înțepenește picioarele.

Măcar din aceste motive, cărora li s-ar putea adăuga destule altele, și tot ar fi trebuit să arătați o mai mare bunăvoință față de presă. Însă dumneavoastră ce-ați făcut? Ați utilizat toate mijloacele pentru a-i restrînge audiența. Pînă în decembrie '89, cenzura împiedica rostirea adevărului. Acum adevărul poate fi scris, cu condiția să te țină punga. Și, presupun că sînteți la curent, punga „liberalizată" e goală. Ați instaurat cenzura economică. Ați scumpit, pînă la 1 noiembrie, hîrtia de cîteva ori. Nu vi s-a părut destul. La 1 noiembrie, ați majorat, iarăși, prețul hîrtiei și al tiparului, silind astfel publicațiile să-și mărească prețurile de vînzare. Ceea ce, în condițiile drasticei micșorări a bugetului cetățeanului, a condus la diminuarea tirajelor, multe reviste ajungînd în pragul falimentului. Dar au supraviețuit, numai ele știu cum. Tot nu ați fost mulțumit. În aprilie curent, a venit o nouă majorare: costul hîrtiei a urcat cu 15—25%, iar al tiparului s-a triplat. Ca să nu fie în pierdere, o publicație ce costa în ianuarie trecut 5 lei ar trebui să se vîndă acum cu măcar 25 de lei. Veți răspunde, desigur, că guvernul n-are nici un amestec aici, tipografiile, transformate în societăți comerciale, stabilindu-și singure tarifele care să le facă rentabile. Nu e deloc așa. Pentru că societățile în chestiune funcționează exclusiv cu capital de stat. Mai mult, ele sînt singurele tipografii din țară, iar lipsa concurenței reale denotă, o dată mai mult, intențiile prohibitive. Lăsați cale liberă, cum e firesc într-o economie de piață, tipografiilor particulare, și tarifele vor coborî vertiginos! Și vor coborî mai ales pentru că actualul lor nivel n-are decît o vagă și nesemnificativă legătură cu costurile reale de producție. Că nu preocuparea pentru rentabilitatea întreprinderilor a determinat recentele majorări, ci limpedea dorință de îngrădire a libertății cuvîntului se poate deduce din împrejurarea că o coală tipografică de carte costă de două ori mai puțin decît o coală tipografică de gazetă. Vi se pare normal?

S-ar putea ca noile măsuri, luate la adăpostul societăților comerciale, să dea roadele așteptate. S-ar putea ca, în scurtă vreme, destule publicații să dispară. Veți dormi cu siguranță mai liniștit. Însă nu vă fericesc. Veți fi încă și mai singur decît sînteți astăzi, la deplina discreție a acelora cărora le faceți, cu sau fără știință, jocul. Veți administra în liniște o țară căzută definitiv pradă bișnițarilor, traficanților, lichelelor cu zîmbet mieros, mă rog, ticăloșilor de toate speciile, convinși că acum e vremea lor. Zadarnic veți bîjbîi după un punct de sprijin! În locul celui distrus cu ușurătate astăzi, nu va avea cum să răsară un altul. Veți tînji după presa la a cărei decapitare puneți umărul cu seninătate. Va fi însă prea tîrziu. Și nici un popă nu va avea mărinimia de a vă absolvi de imensul păcat săvîrșit într-o clipă de orbire.

JALNICA PARADĂ

Multe se scriu, cu un plaivaz mai bont sau mai ascuțit, în presa noastră înfierbîntată de patimi. Cum de-și permit ?, se întreabă, roșu de indignare, „omul de bine". Opoziție, da, dar să fie una sănătoasă!, constructivă!, nu să tot pună întrebări și să formuleze atîtea îndoieli. Iar dacă nu, atunci mai bine să avem un singur partid și atunci să vezi democrație... Pe gregariotul nostru îl muncesc ideile, după cum se vede. Cine să-i spună că e inept, săracul! Dar e „jupîn", așa că n-ai ce-i face, cuvîntul lui, emanînd prin instituția curat democratică a Parlamentului, poate deveni chiar literă de lege. O lex fesenistica, pentru linișt(ir)ea noastră.

Am pune însă, cred, un diagnostic incomplet dacă am reduce totul la politică. Există nervi, există și decompensări care își cer, într-un fel sau altul, tămăduirea. Să încercăm a le descifra. Printre ciripitorii de la curtea prințepelui de Cațarida, dar și de la alte, deocheate, tovărășii de strînsură întîlnim tot soiul, tot zoiul de inși cătrăniți, ranchiunoși, pizmătareți. Răi sau înrăiți. Ciorogari și clonțoși. Își ișurează cum pot sufletul înrăit de neîmpliniri și de parapoane. Sigur că, neluat în seamă de critica literară de autoritate, autorele frustrat, mai băiet sau mai albol, se grăbește, de cum i se ivește ocazia, să plătească — lui Nicolae Manolescu, dar și altora — niscaiva polițe. Este și cazul unui epigon al împăunatului staroste de cenaclu de odinioară, un lingareț (cu stofă de gazetar de scandal) deghizat acum în mare (și corpolent) cavaler al ordinului „barbienilor". Al ordinului, sau al ordinii, așa cum le va fi convenind acestor meseriași ai intimidării și ai delațiunii.

Într-o atmosferă infectă (infectată), aceste jalnice rămășițe care vor să fie iarăși ce au fost (într-un anume sens, chiar sînt), întrețin o adevărata industrie de bîrfe, insulte și alte necurățenii. Cineva spunea că alde cutare cu trei interșanjabile inițiale, sufletul necurat al acestor campanii „sponsorizate" de știm noi cine, nu merită decît o „secundă de dispreț". E o eleganță pe care inocerosii vor ști să n-o aprecieze. Eu cred că nici un serviciu de salubritate nu-i de ajuns.

Deci, huliganii nu se lasă. Vociferează, împroașcă, mînjesc. Ei, și astfel de mirîieli, astfel de stropșeli îl salvează cumva pe mogorogea de precaritate? Aș... Se îmbată și el, cu apă rece și... rahat. Păi altfel din ce să se hrănească înjurătura mare? Tainul de sfîrșit de săptămînă al țațci și și al mitocanului, mulțumiți să vadă cum, iar și iar, sînt scuipați cu flegmă groasă oameni din soiul cel bun. Nenorociții! Au țopăit de o excitație bestială atunci, în iunie, cînd cu minerii, se îngrașă citind scîrnavele ponegriri, urlă, desfigurați de ură, văzînd cum tineretul se zbuciumă pentru o democrație adevărată, nu infestată de neadevăruri. Aud că și acoperă, unii, cu buchete de flori mormîntul lui Ceaușescu. Nenorociții...

Dar, să revenim. A eșuat, la o foaie extremistă pe care din motive de igienă, n-o mai numim, și un romancier cu vînă, din păcate desconsiderat de o seamă de comentatori. Am socotit întotdeauna că pe nedrept. Această nemulțumire, care i-a creat, bănuiesc, o stare de suferință, trebuie să fi fost unul din resorturile ultimei sale înregimentări. Și mă încearcă o părere de rău că regretatul prozator, în impulsivitatea lui vindicativă, nu a ajuns să vadă că e altceva drumul cîinelui decît drumul hienei...

Un alt stop-cadru. Din cauze greu de descifrat, cîte un literat de valoare, un erudit cum scrie la carte „se asociază și el unor asemenea dubioase „tarafuri". Ar fi înduioșător, dacă n-ar fi dezolant. Omul de știință integru și credul rătăcit într-o spelunca, nimerind printre bandiți. Cum de nu-și dă seama? Să fie numai vîrsta de vină? E, poate, o timorare în fața spiritului primar agresiv? Un conformism neonorabil? Sau, dacă nu voi fi căzînd și eu în sminteala suspiciunii neîntemeiate, n-o fi, doamne iartă-mă, o dedulcire la clinchetul de arginți? Cu o candoare (oare?) ce te lasă perplex, venerabilul se apucă să laude, într-un delir de superlative, versurile de doi bani jumate ale lemiri-cui. Adică, de fapt, ce să te mai miri?

Am ezitat înainte de a convoca la această nu tocmai veselă paradă o ciudată, repugnantă creatură. Poetesă în alte timpuri, acum în (inavuabilă) criză, performera imbatabilă (dar bătăușă) într-o competiție a penibilului. Ceva între Mița Baston și Pena Corcodușa. Puțini o întrec în deșănțare pe zăltata cu nume oltenesc. Că a făcut cîndva acte de disidență? După cum se comportă, cred că, mai curînd, erau niște manifestări de exhibiționism. Răstindu-se, îmi închipui, cu mîna în șolduri, ocărînd în dreapta și în stînga cu ce-i vine la gură (dar nu fără un talent care se părăduiește), mai că săltîndu-și poalele ca la ușa cortului, scandalagioaica e, de fapt, și ea o complexată. Dacă îi spui „bacana!", sperînd că va pricepe, nu obții mare lucru, întrucît aceste complexe au și bartoit, s-ar părea, spre patologic. Obsesii mizerabile, pe un fond histeric, o canonesc amarnic. N-o va ierta niciodată pe Ana Blandiana pentru succesul de care ea, nefericita, nevropata, nu a avut parte în măsura pe care i-o dictează bolnăviciosul ei ambiț. Un personaj strident, în mahalaua mare.

Așa cum ni s-a acrit de atîta minciunăraie și atîtea șmecherlîcuri. De imaturitatea soră cu primitivismul, de necuviința împinsă pînă la mojicie, de lipsa unui spirit de autentică civilizație. Ce dumnezeu, doar ne pregătim să (re)intrăm în Europa!

Florin FAIFER

Distrugerea culturii

Fără cultură, un popor este mort, oricîte alte bunuri ar avea. Noi alte bogății nu avem. N-avem nici pîinea cea de toate zilele, nici medicamentele de bază, n-avem legi (oricîte s-ar vota în **Parlament**), n-avem locuri de muncă, n-avem drepturile fundamentale, n-avem conducători. Le-am putea avea pe toate, dar un blestem apasă asupra noastră. Am sperat, atunci, că putem să avem, în toată sărăcia și ticăloșia noastră, cultură. Părea că nimic nu avea cum să ne mai oprească să facem cultură. Dar ne-a oprit.

Aceiași oameni care au uzurpat a doua oară conducerea țării, care se numesc președinți, miniștri, parlamentari, directori, comandanți etc., și care au realizat de neînchipuita performanță de a fi considerați mult mai răi decît Ceaușescu, fiind funciarmente dușmani ai poporului, cei mai mari dușmani ai lui, sînt și dușmanii de moarte ai culturii. E normal, fiindcă toți sînt comuniști. Sînt și știu că mult timp nu vor mai putea fi. Și atunci, pentru a se menține la putere, trebuie să exacerbeze într-înșii esența comunismului : conducerea să aparțină celor mai ticăloși, celor gata să se preteze la orice, inclusiv crima și genocidul (cum deja am văzut într-un an !), structura statului să fie o construcție aberantă, dirijată de un sistem grotesc de incompetență, cetățeanul să fie culpabilizat și umilit de un aparat terorist de reprimare, spionare și dezinformare și de o pauperizare sclavagistă. În această ecuație, orice dorință de înțelegere, de cunoaștere, de civism și de etică — nu poate fi decît o primejdie pentru guvernanți, numită cu cinism trădare de țară, fascism, legionarism, etc. În felul acesta, ca și în comunismul de pînă în decembrie '89, cultura este principalul inamic al conducerii de azi.

Cultura, nemaiputînd fi inculpată pe principii ideologice, este lovită după pretinse necesități economice. Ca totdeauna, deghizarea minciunii este puerilă. Nimic, de exemplu, nu justifică, în calculul financiar, scumpirea hîrtiei de 10 ori ! Și, dacă pot măslui acest calcul, de ce statul nu sponsorizează cultura, așa cum se întîmplă peste tot în lume ? De ce nu o sprijină măcar, așa cum a promis cu cîteva luni în urmă ?

Cultura a ajuns, în starea aceasta de agonie nu prin vreo lege a pieții sau a vreunei mutații sociale, ci prin directivele date de sus, prin măsurile și indicațiile de la centru, așa cum au condus totdeauna comuniștii ! Este normal ca statul, care a declanșat (a cîta oară ?) acest proces artificial de scumpire, să ia asupra sa și sarcina subvenționării culturii. Dar el spune, prin culții săi reprezentanți : n-avem bani nici pentru lucruri mai serioase ! Da, statul român consideră cultura un lux, deci o realitate dispensabilă. Or cultura, departe de a fi un lux, este o necesitate vitală a unui popor. Poate că acest lucru nu se observă clar la nivelul unui individ singular, care, aparent, poate foarte bine s-o ducă și fără cultură. Aparent. Pentru că și un analfabet, dacă este lipsit de anumite forme, fie ele și elementare, dar adecvate lui, de cultură, — se alienează. Fenomenul e cu atît mai grav și vizibil la nivelul unei etnii.

Ceaușescu însuși, cît era de redus și incult, și-a dat totuși seama că nu poți suprima cultura, oricît ai considera-o de dușmănoasă, de periculoasă. A îngrădit-o și el în fel și chip, a cenzurat-o, a mutilat-o în patul procustian al **Cîntării României**, a sufocat-o, a disprețuit-o, dar n-a putut și nici nu și-a închipuit că poate, să-i sfărîme și infrastructura, cum face guvernul actual și să tindă la o anihilare totală a ei.

Ca să mai răsufle atîta cît mai răsuflă, cultura română trece printr-un coșmar. Așa cum nici în cele mai rele deliruri n-am crezut, n-am îndrăznit să credem că-l vom regreta pe Ceaușescu la numai un an de la moarte, nici nu și-a închipuit că poate, să-i fi crezut că aceasta va fi soarta culturii.

Ba, speram să fie domeniul care să se apropie de nivelul Occidentului. E greu să dezvolți o civilizație materială occidentală în cîțiva ani, ba chiar în cîteva zeci de ani. Dar în cultură ne-am închipuit că putem concura cu țările civilizate. Acum vedem că nu ne putem asigura un nivel minim măcar, ca și în domeniile materiale ale vieții. Revistele și editurile sînt amenințate cu dispariția. Deja bietul cetățean nu mai poate cumpăra nici laptele scumpit, nici carnea, nici ouăle, necum cărți, care în medie costă 80 de lei.

În același timp, pe acest fond de debilizare și debusolare, ne invadează sub-literatura și reviste pornografice, sau produse care lingușesc minima rezistență cogitativă și morală a insului. Acestea ar trebui contracarate cu o literatură bună, cu informații corecte și decente. Sîntem aproape în imposibilitatea de a o face și asistăm neputincioși și scîrbiți la infestarea morală a unei nații care n-are de fapt nici o înclinație pentru murdăriile cu care este asaltată zilnic.

Desigur, mai apar cărți bune. Dar tocmai cei mai însetați și mai aproape spiritual de mesajul lor, nu pot să le cumpere. Avînd prețuri prohibitive, puține merg la cei cărora li se adresează, și cele mai multe la snobi și bișnițari care le cumpără cu metrul. Or, cultura unui popor nu stă în cîțiva privilegiați, nici în simularea lecturii. În curînd însă, dacă lucrurile vor merge tot așa, nici aceste cîteva cărți nu vor mai putea apărea.

Nu se zărește nici o ieșire, guvernul nu ia nici o măsură, lasă totul să se scufunde. El știe că ne-am obișnuit deja cu cele mai mari aberații, cu cele mai scandaloase atitudini din partea sa și-și continuă efortul de consolidare a puterii comuniste.

Și pînă acum am fost ținuți departe de informații și de cultură. Se pare că noul comunism vrea să ne rupă cu totul de ele. Fiindcă, la urma urmei, cei mai mari dușmani ai lui au rămas tot cunoașterea, înțelegerea, morala' tea, sensibilitatea, frumusețea, dreptatea, adevărul, demnitatea. Și acestea vin prin cultură. Iar scopul lui este ignoranța, prostia, prostituarea sufletească, minciuna, servilismul, ura, degradarea, moartea.

Lovirea culturii este semnul cel mai clar al antiumanismului, al urii față de viață în manifestarea ei cea mai înaltă : frumusețea.

N. IONEL

Minima moralia

Manipularea discretă

● Statul major din spatele conducerii Televiziunii ● Cum poți transpira la circa 8° Celsius ● „Programarea" admirabilului film „Z" ● Televiziunea minte și cînd spune „bună ziua" ●

S-a repetat pînă la sațietate că televiziunea este principalul mijloc de control asupra populației de care dispune puterea. Dar, în articolul de față, nu doresc să mă refer la manevrele grosiere ale acestei instituții, nici la răpirea spațiului de emisie al opoziției sau reducerea drastică a aceluia alocat minorităților. Am, acum, în vedere un tip de manipulații mai subtile, atît de subtile încît mă fac să gîndesc că, în spatele superficialului domn Theodorescu și al mediocrului domn Valeriu, se află probabil un întreg stat major, dacă nu cumva un întreg serviciu ce studiază efectele diferitelor tehnici ale manipulării. Prima dată m-am gîndit la acest lucru cînd am revăzut unele casete cu înregistrări făcute în timpul evenimentelor din decembrie 1989, apoi, cînd a început difuzarea serialului realizat de Mihai Tatulici. În cazul acestuia din urmă, montajul, respectiv modul de îmbinare a secvențelor selectate și

a interviurilor luate ulterior, lasă să transpară un specialist infinit mai subtil decît modestul gazetar comunist ce poartă același nume. O fi Tatulici realizatorul filmului, dar efectele acestuia se datorează cuiva, dacă nu mai mare în grad, măcar mai antrenat în tehnicile dezinformării.

Dar nici măcar la acest tip de manipulare mediatică nu doresc să mă opresc în articolul de față. Vreau numai să fac cîteva observații asupra modului și a momentelor în care sînt „programate !" filmele la televiziunea noastră. Mie mi se pare limpede — dar impresia mi-a fost confirmată și de alți telespectatori — că nici măcar filmele nu sînt programate la întîmplare și că, probabil, nici o emisiune a televiziunii noastre nu este complet inocentă în raport cu interesele puterii. O să dau numai două exemple.

În februarie, cînd în casele noastre coborîse frigul mai ceva decît pe vremea lui Ceaușescu, TVR ne-a oferit **La Vest de Java**, un film pe cît de vechi, pe atît de anost. În final, am observat un lucru — la un moment dat, în ciuda frigului polar din apartament, transpirasem. Cînd ? De ce ? Păi, în minutele în care vasul trecuse prin zona erupției vulcanice și pasagerii nu mai știau ce să facă pentru a se proteja de căldura dogoritoare. Împreună cu prietenii cu care vizionasem filmul, am concluzionat : „De frig te mai aperi cumva, dar de căldură este imposibil să te protejezi". Simplu, nu ? Și eficient după cîte se pare. Ceaușescu ar fi procedat mult mai brutal, ar fi apărut la televiziune și ne-ar fi sfătuit să mai punem o haină groasă pe noi.

Dar acesta nu era singurul element de influențare subliminală pe care „programatorii" îl găsiseră în film, nu era singurul motiv pentru care se hotărîseră să ni-l „ofere" în ciuda stupizeniei lui. Mai era ceva — secvența în care o parte din pasageri se decid să se refugieze pe insulă și nu să înfrunte valul împreună cu cei de pe vas. Vasul scapă înfruntării, dar insula este măturată de val, astfel încît cei ce nu-l ascultaseră pe comandant au murit. Mesajul subliminal pare iarăși simplu — și este ! —, dar prin aceasta nu e mai puțin eficient. Pe vremuri, „poetul" ar fi spus : „Mîndră corabia / Vrednic Cîrmaciul".

Sigur că ipoteza formulată aici de mine pare hazardată. Și chiar ar fi dacă ar pleca de la un singur exemplu. Din nefericire, exemplele sînt mult mai numeroase. Voi adăuga numai unul singur — „programarea" admirabilului film **Z** al lui Costas Gavras pe 16 aprilie. Deosebit de primul exemplu, este vorba de un film reușit artistic, profund, ba chiar și antitotalitar. S-ar putea zice că nu se poate reproșa nimic televiziunii, iar simpla sa programare nici nu ar putea fi reproșată de cineva întreg la minte. Dacă luăm însă în calcul contextul, lucrurile se schimbă. Deci, cînd a fost programat filmul ? În momentul în care confruntările politice din țară se agravează, au loc mari manifestații de stradă, opoziția politică s-a unit și amenință cu părăsirea parlamentului, nivelul de trai scade, corupția a atins cote de nebănuit, iar în viitorul apropiat pot fi așteptate greve și manifestații. Bine, veți spune, dar în **Z** sînt arătate mașinațiile politicienilor corupți, ilegalitățile comise de organele polițienești, chiar felul în care este manipulată populația de către serviciile secrete. Deci, practic s-ar putea spune că filmul are un rol în trezirea conștiințelor și de denunțare a abuzurilor. În plus, sînt elogiate forța presei libere și a justiției atunci cînd nu este coruptă. Perfect de acord, numai că nu din aceste motive a fost „programat" filmul pe 16 aprilie, ci datorită finalului. În final, se amintește că, din cauza scandalului politic provocat de procesul celor vinovați de moartea deputatului opoziției, guvernul a căzut și se pregăteau alegeri anticipate. La aceste alegeri, opoziția ar fi ieșit, cu siguranță, victorioasă. Numai că, de teama acestei victorii a opoziției, vîrfurile conservatoare ale armatei au preluat puterea printr-o lovitură de stat. Au urmat arestări, asasinate politice și expulzări. Acest mesaj subliminal trebuia să ni se transmită. De către televiziune, de către puterea actuală, de către **Securitatea** care este inima acestei puteri și care se află și în spatele celor care, numai de formă, se prefac că ar conduce televiziunea.

Ce putem face împotriva acestui tip de manipulare ? Nu mare lucru. Doar nu putem reproșa TVR că programează, foarte rar, și filme bune. Într-adevăr, nu mare lucru. Putem numai încerca să gîndim „programările" televiziunii în contextul social și politic mai larg în care aceste „programări !" funcționează. Și, în primul rînd, trebuie să ne păstrăm neștirbită suspiciunea față de televiziune, să fim convinși că ea minte chiar și atunci cînd spune „bună ziua". Cum să nu mintă ? Vi se par bune zilele pe care le trăim ?

Liviu ANTONESEI

Pentru unii mumă, pentru alții ciumă

Cu puțin timp în urmă, cîțiva artiști dramatici ieșeni acordau un interviu revistei noastre. Falimentul culturii românești în situația în care statul îi refuză orice sprijin, situația precară a Uniunilor de creație sau marginalizarea provinciei de către aceleași Uniuni erau cîteva din temele discuției, interlocutorii noștri fiind de altfel ulterior admonestați pentru impertinența de a fi comentat critic starea de lucruri din interiorul UNITER-ului, printr-o scrisoare concepută de un grup de oameni de bine care au ales, modești, anonimatul. Discuția pe care am purtat-o zilele acestea cu domnul Traian Mocanu, președinte al filialei Iași a Uniunii artiștilor plastici, ne pune în fața unei situații similare: lumea părăsește galeriile de artă în favoarea consignațiilor, statul intervine în mod discreționar în problemele interne ale UAP iar Bucureștiul își însușește sacul cu galbeni ,zvîrlind provinciei bănuții de tinichea.

Și, la urma urmei, cui i-ar păsa de o grevă a artiștilor?

Armata de funcționari a luat modelul ministerelor

RADU ANDRIESCU: Domnule Traian Mocanu, în zona culturii se simte azi o uriașă neliniște, nesiguranță, care s-ar putea transforma, din păcate, într-o apatie generalizată. Care ar fi, după opinia dumneavoastră, motivele?

TRAIAN MOCANU: Pentru artiștii plastici problemele încep de multe ori de la Uniune. Capitalul acesteia a rămas ca pe vremuri, centralizat, încărcat de o serie de impozite la impozite, artistul abia reușind să-și achite întreținerea atelierului și celelalte cheltuieli curente. Încercările de autonomie, deși statuate, au rămas pe hîrtie. Vechiul sistem administrativ încearcă în continuare să meargă pe ce-a fost. Artistul este obligat să țină în spate o armată de oameni care nu-și justifică existența. Păi, dați-i afară, o să spuneți! Îi dăm afară, dar șomajul cine îl plătește?

R.A.: Vă referiți la structura birocratică locală?

T.M.: Problema nu se pune în filiale, ci la București, unde această armată de funcționari crede că a luat modelul ministerelor, unde au rămas aceiași oameni — și chiar mai mulți — și unde interesele și relațiile sînt împănate cu trufandale de baștină sau din import, că se poartă.

R.A.: Dacă ar fi să punem în discuție șocul dur pe care îl resimte în momentul de față cultura românească,

STORCK

nu sînteți de părere că acesta ar fi fost oricum inevitabil? La urma urmei se produc niște mutații importante în societate, un oarecare seism era previzibil.

T.M.: Bun, dar în contextul acestei false economii de piață, în care prețurile se negociază la tarabă, artistul plastic nu este apărat de nici o lege de protecție socială. Domnule, dar sînt doar o mînă de oameni! Artistul plastic, în loc să-și vadă de scopul pentru care a fost hărăzit de mama natură, este pus în situația de a face orice pentru a supraviețui acestui mecanism devorant.

De la Ministrul Culturii nu ne mai așteptăm la nimic

R.A.: Ce sprijin vă acordă Ministerul Culturii, pentru a atenua acest șoc?

T.M.: De la Ministerul Culturii nu ne de lei Cazurile sînt parțial cunosnar, cu ajutorul unei comisii de achiziții, formată din vechi elitiști, activiști, Ministerul a făcut achiziții de opere de artă — pictură, grafică, sculptură — numai de la artiști din București, în valoare de nouă milioane de lei. Cazurile sînt parțial cunoscute: Sorin Dumitrescu — 750000 lei, Spătaru Mircea — 500000 lei, Tiron Napoleon — 290000 lei, Roman Mircea — 315000 lei, Păduraru Neculai — 440000 lei, Buculei Mihai — 200000 lei, Bernea Horia — 190000 lei, Gherasim Marin — 240000, Flondor Constantin — 100000, Marcu Teodor — 100000, Peștina Horia — 100000 lei... Chira Alexandru — 160000, Gerasim Paul — 90000 lei.

R.A.: Înțeleg că aceste probleme sînt de competența unei comisii de achiziții, nu?

T.M.: Fără a fi consultată Uniunea s-a format acea comisie de achiziții și alte minuni, bineînțeles echipa domnului ministru Pleșu: Dan Hăulică, Sorin Dumitrescu, Horia Bernea, Florin Ciubotaru, Tiron Napoleon, Gherasim Marin, Mircea Spătaru, Ana Lupaș, Chira Alexandru, Dumitru Ion, Flondor Constantin.

R.A.: Par a fi cam aceleași nume.

T.M.: Da, se observă ușor că mulți din comisie și-au achiziționat lucrările la prețuri acceptabile, dar mă întreb, are domnul Flondor, actualmente bucureștean, vicepreședinte al UAP, cum poate să-și mai ridice și cei 8000 de lei salariu și cum oare poate privi în fața colegii din țară, pe care nu că i-a uitat, i-a ignorat cu totul — colegi de care răspunde în fața breslei.

R.A.: Care sînt responsabilitățile domnului Flondor în cadrul UAP?

T.M.: Se ocupă de problemele filialelor. Și ce a făcut pentru ele domnul vice, pentru banii pe care îi ia lunar de la casieria UAP? Răspunsul il va da poate în fața Adunării generale, dacă ajungem acolo. Treaba este însă clară: pentru unii mumă, pentru alții ciumă.

Ne vom trezi într-o filială bătrînă

R.A.: Mă gîndesc că dacă voi, artiștii consacrați, aveți atîtea probleme și găsiți atît de greu un limbaj comun, înseamnă că tinerii nu au practic nici o șansă.

T.M.: Așa este. Mai mult încă: cea mai tristă situație în filiala Iași este absența tinerilor artiști — asta nu că am fi îmbătrînit, Doamne ferește! Politica diabolică de împrăștiere în „teritoriu", pe bază de repartiție, a afectat și institutele de artă. Deja am constatat un decalaj de cel puțin zece ani între generațiile de artiști din UAP. Dar între generația mea de patruzeci de ani și cea care va veni, vă dați seama, este o prăpastie de douăzeci de ani. Tinerii absolvenți nu pot îndeplini condițiile minime de intrare în UAP. Bineînțeles că nu este obligatoriu, fiecare la rîndul lui a așteptat ani în șir, dar ne întrebăm cîți dintre ei vor avea tăria de a rezista acestei lupte. Trebuie creată o structură de tranzit, căci altfel ne vom trezi într-o filială bătrînă.

STORCK

R.A.: S-ar putea argumenta că, între atîtea alte neajunsuri, această înregimentare în Uniune ar fi o falsă problemă. În fond și scriitorii tineri sînt supuși unei condiționări care ar putea părea hilară în condițiile actuale.

T.M.: La prima vedere ar părea o falsă problemă, dar continui să cred în această continuitate, coerență dintre generații.

Punctul terminus este încă Gara de Nord

R.A.: Pentru a lărgi puțin sfera discuției, v-aș întreba care este strategia culturală a UAP?

T.M.: După cum se vede, UAP face o politică culturală pe banii celui care crează, nefiind ajutată de nimeni. Programul expozițional al anului 1991 este încărcat. Artiști din țară și din străinătate și-au anunțat participarea, dar așteptăm și confirmările — de multe ori ai și surprize neplăcute, rămîi cu sala goală. Nu lipsesc expozițiile de grup ale artiștilor din Iași, cît și din Basarabia.

R.A.: Accesul artiștilor basarabeni în România întîmpină dificultăți?

T.M.: Artiștii plastici basarabeni întîmpină mari dificultăți vamale, avizarea de trecere a lucrărilor de artă peste graniță, să-i spunem, este miruită de către Moscova.

R.A.: Dar e mai bine acum decît cu un an sau doi în urmă?

T.M.: Mai rău de cum era. De aceea și o stagnare a colaborării dintre Uniunile noastre de creație. Ciudat ni se pare că actuala conducere a Uniunii din Chișinău nu face nimic pentru a rezolva problema acestor schimburi culturale. Circulă zvonul că plecările artiștilor sînt condiționate de factori neavizați și că singurul om care îi poate ajuta este distinsul Ministru al Culturii, Ion Ungureanu! De ce nu o face, nu știu.

R.A.: Care este atunci deschiderea filialei ieșene spre Chișinău?

T.M.: Filiala Iași își programase o ieșire în grup la sala de expoziții Inter Arta din Chișinău, dar motive serioase, mai ales financiare, ne-au obligat să amînăm această expoziție. Toate cheltuielile fiind suportate de artiști, prețurile fantastice care circulă ne-au făcut să stopăm momentan această acțiune. Iarăși mă întreb: oare ce face Ministerul Culturii? Oare deplasările acestor domni intrepizi au numai direcția Vest?

Biroul de conducere al filialei încearcă la ora aceasta noi căi de penetrare în marea familie a artei europene. Toată lumea este convinsă că o ieșire „dincolo" i-ar aduce avantaje de tot felul. Deocamdată trenurile cu galeriști și oameni de afaceri au ca punct terminus Gara de Nord a capitalei, unde se pare că au început tranzacții serioase cu privire la comerțul cu artă.

R.A.: Ați putea cumpăra un vehicol al vostru, ca să vă fie mai ușor să vă deplasați.

T.M.: Poate un miracol să-i facă pe cei din conducerea UAP din București să ne aprobe cumpărarea unui mijloc de transport — banii virați ani de-a rîndul fiind tot ai noștri.

R.A.: Dacă aveți atîtea probleme în relațiile cu statul și conducerea Uniunii, de ce nu încercați să intrați în legătură cu niște agenți comerciali sau, știu eu, niște sponsori — e la modă, nu?

T.M.: Evident că sîntem oricînd deschiși pentru colaborări cu instituții sau societăți private. Sîntem dispuși să angajăm discuții cu agenți comerciali în probleme de artă, sau să atragem investiții de capital din străinătate... Am rezistat în timpuri mai grele, cînd totul se ducea de rîpă. Acum, cu liberalizarea, artistul plastic va trebui ori să se apuce de meserie, ori să se lase dus de apă.

Din cînd în cînd mai și pictez

R.A.: Mă gîndesc la ce spunea odată Dinescu la televizor, „dom'le, ce băiat de treabă eram eu, cum scriam eu poezii; și uite că am ajuns funcționar la Uniune". Tu mai ai timp să pictezi?

T.M.: Din cînd în cînd mai și pictez. De fapt pictez tot timpul, cînd mănînc, cînd beau, cînd merg — mai ales cînd merg. Natura, cu luminile ei, mă poartă într-un haos de forme și idei. Nu-mi rămîne decît să găsesc semnul plastic ce corespunde acelei trăiri. Bineînțeles parțial. Trebuie să fii foarte atent cu tine, la asimilările din tine, balastul de informație îți dirijează pe undeva căutările și atunci începe lupta, o luptă dură. Sînt foarte multe de spus dar mai ales de făcut și în general e greu de vorbit despre starea ta interioară.

Radu ANDRIESCU

PUNCTE DE FUGĂ

Teoretic vorbind, pentru un individ care-și ține jurnalul, fiecare zi ar trebui să se preschimbe în momentul deschiderii caietului, într-un cristal. Despre ce scriem în caietele noastre zilnice? Ce înseamnă epura unei zile, cum se obține ea? Cine sau ce îmi poate garanta esența înregistrată în scris a unei unități temporale?

Un cristal de montat în albul paginii la fiecare capăt de zi. Frumos și, în principiu, cît se poate de firesc.

Dar viața mea nu se desfășoară în virtutea unei programări, nu trăiesc cu scopul de a mă transforma periodic în propoziții. Cu o lună sau două în urmă scriam că jurnalul este un model de ficțiune autobiografică. Și iată în ce sens (acum mi-e mult mai simplu să precizez): Dacă o proză, un roman, o povestire presupun o structură (prestabilită sau nu, dar oricum o ordine imanentă), jurnalul reprezintă un echivalent al textului cu maximă deschidere spre capriciile momentului. Povestirea e autarhică, jurnalul e aleatoriu. El este, în fond, un produs al stărilor de moment, al circumstanțelor interioare, și exterioare, el este, cu alte cuvinte, o cristalizare spontană. Jurnalul este, deci, imprevizibilitatea însăși.

În ciuda aparenței sale de monotonie, jurnalul oferă mult mai multe surprize decît orice așa-zisă ficțiune. De unde ar trebui — sînt conștient că fac o constatare banală — să rezulte că realul imediat, elementul la care se raportează tot timpul apetitul scriptural al posesorului de jurnal, e mult mai plin de neprevăzut decît imaginația.

În raport cu propria mea persoană, în fața căreia zilele se deschid, fiecare în parte, ca niște spații necunoscute, personajul numără un registru de posibilități existențiale mult mai redus. Citesc o carte și de la un moment dat încolo îi pot prevedea mișcările, devenirea. Dar cine poate să știe ce voi face eu mîine, ce voi nota în jurnal?

Revin la începutul acestor rînduri. Eu unul nu am niciodată cristale. Nu-mi gîndesc zilele, nu mi le esențializez. Pepitele mele de substanță trăită sînt false. Căci, orice și oricît aș scrie despre o singură zi, nimic nu mă va putea lecui de senzația că un alt ansamblu de propoziții ar fi putut constitui un text la fel de semnificativ.

S-a remarcat în cazul „Iliadei" și „Odiseei" concretețea textului. Lucrurile pot fi puse pe seama limbii aflate încă într-un stadiu adamic, dar mai important mi se pare aici faptul că Homer era orb. Ochii sînt cei care-ți asigură contactul cel mai pregnant cu lumea. Văzul înseamnă, și pipăit și senzație faptică. Consumăm concretețea lumii văzînd-o. Și patima noastră pentru concret se poate pierde în bună măsură chiar în actul vizualizării. Multe elemente ale concretului nu mai ajung în felul acesta să treacă în scris. Ochii noștri sînt de vină.

Un orb poate însă face abstracție de concretul imediat al lumii, care pentru el nu mai înseamnă decît auz, miros, gust, simț tactil. Abia cînd scrie (sau își compune în minte textele) el vede cu adevărat lumea, îi redobîndește corporalitatea. E o iluzie că o vede, dar o iluzie consistentă.

De aceea, pentru a vedea lumea în scris, pentru a-i restitui corporalitatea, scriitorul trebuie să atingă condiția orbului.

Fișier: „Astăzi citesc puțină filosofie, dintr-un fel de fidelitate, căci nu mă interesează decît ceea ce se aseamănă cu un document direct, cu o confesiune: corespondențele, jurnalele intime, memoriile... Caut acele texte în care autorul vorbește despre sine, deoarece numai despre sine se poate vorbi. Eul, cu propriile sale probleme, este tema unică a scriitorului. Dacă este capabil să le rezolve, cu atît mai bine, dacă nu, nu are nici o importanță. Știți ce spunea Montaigne: «Sînt materia operei mele». Ei bine, cred că asta e definiția scriitorului și în special a poetului... Trebuie să scrii despre ceea ce cunoști. Nu este niciodată sigur dacă te cunoști. Dar fie că te cunoști sau nu, te cauți întotdeauna. Cred că o operă este căutarea infinită de sine.

Pe de altă parte, pentru ce citim? Pentru a regăsi propria noastră imagine la altul. (...) Cînd scrii, te apleci asupra propriilor tale mizerii. Cititorul se recunoaște în ele, așa că ceea ce pare egoism este în realitate o formă de caritate, de altruism..." (Emil Cioran)

Vara revin la Tohan, în casa părintească, în camera mea de lucru. Aerul care mă înconjoară aici e altul. În el se petrec alte evenimente, alte așteptări. Trăind aici, mă regăsesc într-un alt timp, mai tînăr și parcă mai fericit. Iată curtea în care am copilărit, grădina cu meri și rîndurile de sfeclă, bolta de viță-de-vie de la intrarea în bucătărie. În spatele grădinii zită, simțită din orice parte a casei m-aș afla, îmi vorbește despre o ipostază a mea mai adevărată, uitată și regăsită în timp, născută aici, la Tohan, hrănită cu atmosfera acestui aer, vie doar în cuprinsul acestui loc. Sînt sunete pe care știu că nu le-aș mai putea auzi așa în nici un alt colț al lumii. Zvonuri, zgomote, foșnete, sonorități inconfundabile legate de îngustul spațiu al curții, de pereți, uși și ferestre, de copaci și magazii, de sîrme, ziduri, cotețe și acoperișuri, de depărtările cîmpului și vecinătatea vuitoare a străzii.

Cînd tata are treabă în pivniță (în ea se pătrunde chiar pe sub geamul camerei în care stau acum) trebuie să deschidă ușa și s-o fixeze de perete cu un cîrlig. Iar sunetul acestei asigurări se transmite prin perete, chiar dacă afară e noapte sau zi, căldură sau ger, de fiecare dată la fel. În orice alt spațiu m-aș afla, într-o lume cu totul necunoscută, perceperea acestui sunet de lemn greu ce atinge un zid de cărămidă mi-ar spune că sînt acasă și tata e pe aproape. Nimic nu m-ar putea înșela.

În trecerea la ore fixe a trenului prin spatele grădinii e o urgență și o precizie mecanică mereu neliniștitoare, alarmantă. Fondul obscur, infantil al ființei se regăsește tresărind în acest adevăr neînțeles și practic inutil dar important. Trăiesc într-o lume în care, dincolo de arbitrarul gesturilor mele, pot descoperi din cînd în cînd exactitatea, norma, viteza, scurgerea indiferentă a timpului.

Dintr-un mic studiu al lui Gerard Genette (tradus în „Caiete critice"), aflu că într-unul din ultimele sale texte publicate Roland Barthes s-a ocupat și de problema jurnalului a cărui justificare nu o vede decît în eventuala sa calitate de operă literară. Tot el este cel care crede că întrebarea autorului de jurnal **(le diariste)** nu este **Cine sînt eu?** (întrebare specifică nebunului), ci **Sînt eu?** Făcînd această distincție, Barthes are cu siguranță în vedere condiția jurnalului intim, a scrierii secrete despre eul secret. Dar nici măcar aceasta nu este obligată să devină o continuă îndoială a celui care scrie asupra faptului că eul său există și are o identitate. Dacă persoana care-și ține un jurnal notează zilnic în el ceea ce i se întîmplă, ea face asta pentru că are o viață bogată, interesantă, plină, aptă să se transforme în materia unei scrieri. O viață în care evenimentele personale abundă, o existență continuu semnificativă înseamnă un proces care este, în afara oricărei îndoieli. Omul e ceea ce el însuși face din viața lui. Își țin jurnale indivizii care simt și știu că au ce să spună, oamenii al căror eu se dovedește în stare să polarizeze ca un magnet pilitura zilnică de fier a impresiilor, gîndurilor, certitudinilor și ezitărilor. Cînd scriu în jurnal sînt (în) centrul lumii. Jurnalul este textul unei necontenite organizări și reorganizări a ceea ce mă înconjoară. Dar poate că Barthes a avut în vedere altceva. **Eu sînt?** ar putea însemna **Eu sînt acesta?** Jurnalul este, într-adevăr, spațiul unei nesfîrșite acumulări a ipostazelor eului. Eul **acesta** de azi, mîine va deveni eul **acela** de ieri. Cel care scrie zilnic își oferă astfel propriul său spectacol al devenirii, al alterității. Spectacol dureros, desigur, așa cum ne asigură și acest extraordinar vers eminescian: „Și cînd privesc la viața-mi, îmi pare că ea cură / Încet, repovestită de o străină gură...".

STORCK

Fișier: „Și maladiile trupești, ele însele, cel puțin cele care țin de sistemul nervos, nu sînt ele, oare, un soi de gusturi speciale sau de spaime speciale, contractate de organele noastre, de articulațiile noastre, care se întîmplă să aibă pentru anumite climate o oroare la fel de inexplicabilă și la fel de tenace ca și atracția mărturisită de unii bărbați pentru femeile care poartă lornion sau, de exemplu, pentru călărețele de circ? Această dorință pe care o trezește de fiecare dată vederea unei călărețe, cine poate spune de ce vis constant și inconștient este legată, inconștient și tot atît de misterios cum este, de pildă, pentru cineva care a suferit toată viața de crize de astm, influența unui anumit oraș, asemănător, în aparență, altor orașe, și în care, pentru prima dată, el respiră în voie?" (Marcel Proust)

Un jurnal, cea mai curată ficțiune a unui șir de zile. Nu ai niciodată o ordine a notării. Nici nu există (asta ar mai lipsi!) un model complet, invariabil al determinării decursului unei zile. A spune tot ceea ce ai făcut de-a lungul orelor e iarăși imposibil. Rămîne deci să practici improvizația, spontaneitatea, inspirația de moment. Mai mult decît atît, un autor cu ceva experiență în domeniu simte cum poate deveni interesantă structura acestui tip de scriere și se ferește de propriile sale obsesii, monotonii, idiosincrazii. E o artă aceea de a nu deveni plicticos într-un jurnal. Deci autorul știe că nu trebuie să repete zilnic propriile sale stereotipii. Le dozează cu măiestrie, homeopatic. Acest autor poate simula diversitatea de egală importanță a ceea ce trăiește prin investigarea democratică a tuturor mărunțișurilor. Jurnalul oricărui scriitor este o chestiune de rafinată artă literară. Totul poate fi simulat. Dezordinea, graba, spontaneitatea, incoerența, neputința, plictiseala.

Două idei pe care le dezvolt pe drumul de la școală spre casă. 1. Jurnalul este, așa cum scriam ieri, suprema invenție a unei vieți. El cuprinde fapte cîntărite în funcție de imaginea preexistentă a celui care scrie. Omul nu se poate dezice de sine.

Nu cred să existe zile în care să poți scrie „Nimic" și să treci mai departe. E și acesta un mod de a simula o viață care-și are și golurile ei absolute. Zile cu adevărat de nimic nu există. Nimicul acesta e un produs al momentului, al unei stări de spirit.. Iată, jurnalul este considerat o imagine a spiritului tău raportat la real. Dar el nu înregistrează realul, ci rezonanța lui în conștiință. O rezonanță indirectă, literaturizată. Pentru că imediat ce vrei să o notezi, ai și deformat-o. Jurnalul deci, un produs al fanteziei tale autobiografice, al felului în care ai vrea să fii, ar trebui să te perceapă ceilalți. Ființa ta intimă îți scapă oricum. Și asta începînd de la faptul că limba în care încerci să-ți aproximezi indicibila interioritate nu este invenția ta.

2. Inapetența mea pentru literatura fantastică și de anticipație este semnul unei neîncrederi în imaginație. Nu-mi place să imaginez alte toposur, alte stări de lucruri decît cele pe care le cunosc. Atîta vreme cît toposurile lumii reale mă derutează, mă obliga să caut explicații și răspunsuri, evaziunea în imaginar mi se pare inutilă, improprie.

Fișier: „Dacă ochiul ar fi o vietate, văzul însuși ar fi sufletul lui. Căci aceasta este substanța ochiului ca rațiune de a fi. Ochiul însă este materia văzului, care lipsind nu mai este ochi decît prin omonimie, cum este ochiul sculptat în piatră sau cel desenat. Ceea ce se petrece cu un membru al corpului trebuie să se considere pentru întreg corpul unui viețuitor. Căci așa cum se raportează partea la parte, la fel și întreaga simțire se raportează la întregul corp dotat cu simțire, întrucît el este așa constituit. Însă nu corpul care și-a lepădat sufletul este virtual de așa fel încît să trăiască, ci numai acela care îl are în sine. Iar sămînța și fructul sînt virtual un anumit corp. Așadar, întocmai ca actul tăierii securii și vederea în act, pe cînd sufletul este întocmai văzul și potența organului. In schimb corpul este ceea ce există ca potență. Și după cum ochiul este pupila împreună cu funcția văzului, tot așa aici sufletul și corpul sînt împreună o ființă vie. Așadar, este evident că sufletul sau anumite părți ale lui — dacă el ar fi natural alcătuit din părți — nu sînt separabile de corp. Căci există și o realitate în act a anumitor părți la unele. De altfel, nimic nu le împiedică pe unele să existe separat, deoarece acele părți nu ființează ca entelehii, ale nici unui corp. Dar încă nu e clar dacă sufletul este o entelehie a corpului întocmai cum e cîrmaciul pentru corabie. Noțiunea despre suflet să rămînă, deci deocamdată, astfel definită și schițată". (Aristotel).

În fond, e și firesc că tocmai zilele pline substanțiale, trăite intens să fie notate în fugă, telegrafic, în date generale, sau pur și simplu sărite. Jurnalul e cu atît mai necesar, cu cît viața de-a lungul unei zile e mai săracă și mai nesemnificativă. Atunci scrisul devine o compensație. Ziua aceea fără relief trebuie înregistrată. Nu poți accepta că ai trăit degeaba.

Poftim, să ai o viață de o înfiorătoare banalitate și să fii autorul unui jurnal de o înfiorată prospețime.

Ce am de spus despre însemnările mele? Ele nu se constituie nici într-un jurnal de idei, nici într-o radiografie a concretului prin care mă misc. Țin la spontaneitatea stărilor mele. Nu-mi plac programele și programările. Propriile-mi capricii și abandonuri sînt fapte care mă seduc. Și dacă zilele nu se diferențiază, pot apela la strategii de diferențiere.

Altfel de ce-aș mai fi un scriitor?

Gheorghe CRĂCIUN

REVOLUȚIA ÎN CURS

Analiștii fenomenului contemporan, fenomen marcat mai ales de disoluția regimurilor comuniste din Europa de Est (pînă mai ieri încluzînd și centrul) se grăbesc să conchidă asupra eșecului revoluției din România. Cîteva cărți pe această temă au și definit acea revoluție ca „o minciună mare cît secolul“ (M.Castex). o „lovitură de stat“ (R.Portocală), un „complot“ nomenclaturist, pus la cale de conivență cu Securitatea, dacă nu chiar o „conspirație“ a acesteia (Antonia Rados). Sprijinul entuziast din primele zile. dat unei revoluții brusc mediatizate, se transformă repede întrun dispreț la fel de categoric. Rareori o privire mai calmă (Anneli Ute Ganabyi) distinge totuși, dincolo de veleități și aranjamente de grup, acțiunea revoluționară a unui popor exasperat de tirania comunistă. Fenomenul comportă complexități inextricabile („entangled revolution“, după expresia lui N.Rates) și e încă departe de a fi cunoscut cum se cuvine. Unele observații marginale ni se par, de aceea, utile.

Spre deosebire de revoltele produse în anumite circumstanțe, fără profunzime și fără urmări durabile, revoluția e un fenomen complex, care pune în cauză sistemul existent și impune pînă la urmă schimbarea lui, fie și prin convulsii și sinuozități multiple. Revoluția franceză nu se mărginește la faticul an 1789, ci implică o lungă perioadă de căutări, agitații, vicisitudini, vindicte etc. Unii istorici consideră chiar că toată epoca următoare, pînă la 1848, formează un lanț de revoluții. o serie (J.Godechot), în timp ce alții o prelungesc și mai mult, socotind că a fost nevoie de un secol întreg pentru ca Revoluția franceză să se constituie deplin (F.Braudel). E un exemplu ce merită atenție, dacă voim a ne explica revoluțiile curente din Europa centro-orientală, zonă unde procesul revoluționar se arată a fi încă mai sinuos, mai îndelung și mai greu definibil. Încercînd să explicăm, nu demult, împreună cu un grup de specialiști, impactul ideilor Revoluției franceze în spațiul românesc, a trebuit să constatăm distorsiuni, adaptări, difracții semnificative într-o lungă perioadă. Nu e lipsit de interes faptul că bicentenarul acelei revoluții coincide cu exploziile anticomuniste din zona dominată pînă de curînd de sovietici. Puteau aceste explozii, diferite de la o țară la alta, să pulverizeze instantaneu structurile impuse cu forța după al doilea război mondial ? Vaclav Havel ajuns în fruntea Ceho-Slovaciei după o „revoluție de catifea“„ crede că țara lui are încă nevoie de o revoluție autentică, profundă pentru a se putea distruge vechile structuri și a limpezi căile integrării europene. Lech Walesa, alt simbol al mișcării actuale de renovație, socoate și el că e nevoie de un radicalism care să elimine factorii de obstrucție conservatoare.

Cazul României e încă mai complex, fiindcă aici explozia populară, spontană, spectaculoasă, a fost totuși contracarată cu succes de vechiul aparat, omnipotent, o restaurație progresivă avînd loc încă de la început, sub loznica ascunsă a unui reformism de tip gorbaciov. Proteste masive n-au întîrziat să se producă. Poate că nicăieri în fostul lagăr comunist n-au avut loc atîtea proteste și niciunde puterea nu s-a arătat mai opacă la nevoile poporului. Ea n-a ezitat să facă apel *in extremis* la mijloace ilegale pentru a se menține. Această cramponare obstinată de exercițiul puterii, în pofida oricărei dezavuări colective e nota caracteristică a „emanației“ din Decembrie '89 Dar ea însăși se cere a fi explicată. Momentan, întrebările precumpănesc, răspunsurile satisfăcătoare întîrzie. Deține echipa de la vîrf un „mandat“, altul decît cel anticomunist impus de mulțimea în revoltă ? Există cumva determinații geopolitice pe care le ignorăm ? N-ar fi exclus ca dorința Moscovei de a proteja granița de la Prut a imperiului, descurajînd în consecință închegarea unei alternative tentate spre vest, să fi contribuit la oculta „restaurație“ de care vorbeam. „Sateliții“ din zona centrală s-au desprins și evoluează sigur (însă nu fără ezitări inerente) spre Vest, pe cînd cei plasați de soartă mai la est par a sta sub vechea zodie Numai că marile convulsii social-politice care s-au produs și aici, aproape ritmic, intre timp și măsurile extreme luate de putere indică un proces neîncheiat.

Revoluția e în curs. Teama că ea ar putea fi deviată și confiscată explică fermitatea cu care s-au opus unele categorii socio-profesionale, în primul rînd tinerimea studioasă și intelectualii de factură umanistă. Insistînd asupra cerinței de a se elimina din jocul puteri nomenclatura și aparatul represiv, proclamația de la Timișoara voia în fond să asigure radicalismul schimbării, izbînda revoluției, dincolo de care nu se putea închipui decît complotul, lovitura de stat. Din contra, alții consideră și acum că revoluția a fost și este realitatea în desfășurare. Fenomenul din Piața Universității e una dintre dovezile ei categorice, pînă cînd tactica infiltrării unor elemente străine de cauză a reușit să altereze imaginea, de unică relevanță, de la inceput. A fost, pare-se, cea mai lungă, mai tenace și mai pură dintre manifestațiile anticomuniste din toată Europa centro-orientală. Sîntem încă departe de a-i putea prețui corect însemnătatea. Evenimentele din Timișoara, tulburările din Săpînța, greva studenților și cea a feroviarilor, demonstrațiile organizate de Forumul Antitotalitar și de Alianța Civică sînt elemente ce contribuie la definirea unui proces revoluționar cu durată imprevizibilă. Numai o restaurație *tale quale* a dictaturii comuniste ar putea să blocheze un asemenea proces, lucru ce nu pare posibil în circumstanțele de acum, cînd Europa tinde a deveni o „casă comună“, gospodărită după modelul apusean. Agitațiile produse în ultimul timp la vîrf indică un efort de acomodare la noile existențe. Marasmul în care se zbate o lume grav atinsă de tarele sistemului comunist obligă la măsuri de prudență. Dincolo de strategii și tactici lesne sesizabile în mișcările puterii, se observă o îngrijorare o teamă direct proporțională cu presiunile de jos. Ruptura dintre putere și nădejdile societății e o realitate. Faptul era previzibil și ar fi avut poate loc indiferent de echipa situată la vîrf. Numai că decalajul dintre vorbă și faptă a lipsit puterea actuală de aceea *credibilitate* care asigură eficiența unui program. Mai mult ca oricînd, societatea românească avea nevoie de conducători stimabili. S-a întîmplat însă (dacă se poate spune așa) ca din convulsiile revoluției ca să nu se aleagă decît cu o și mai mare neîncredere față de conducerea instalată. E nevoie de timp spre a se ajunge la noi decantări, susceptibile să producă, succesiv, noi forme de putere, nu numai legitime, ci și demne de crezare.

Al. ZUB

Cronică literară

Martiriul călătorului

Dan Laurențiu lasă impresia unui poet care — descoperindu-și formula — nu se va mai schimba de loc sau va oscila, uneori aproape imperceptibil, fără a mai suferi vreo transformare. De aceea, ultimul său volum de versuri pare să continue tematica și linia stilistică deja impuse prin cărțile anterioare. Și totuși, *Călătoria mea ca martir și erou al timpului* aduce o esențială schimbare de ton. S-a observat că majoritatea poemelor acestui autor lasă să se întrevadă existența unui strat secund de semnificație: gravitatea are de obicei drept fundal o nemaipomenită disponibilitate ludică, declarațiile exaltate și mărturisirile primesc un contrapunct ironic, iar granița dintre frivol și patetic nu este totdeauna foarte lesne de observat. Poemele sale de iubire au fost însoțite — ca de un ecou insistent — de nenumăratele șoapte neliniștitoare, iar în spatele elanurilor și bețiilor dionisiace se bănuiesc cîteodată neputința, amărăciunea și suferința. Încrederea și angoasele apar împreună, ambiguitatea e întreținută în mod voit. Deci, poemele se sustrag unei interpretări unice, refuzînd lectura desfășurată într-un singur sens.

Noul volum de versuri încearcă, într-un fel, depășirea acestei ambiguități a scrisului lui Dan Laurențiu. Glisarea spre sensurile secunde — parțială și chiar timidă în paginile anterioare — a devenit acum aproape totală. Obsesiile rămase în întuneric ies de această dată la iveală, fie și alterînd cadrul ce le-a acoperit. Eroticul devine din ce în ce mai mult un simplu pretext, o mască ascunzînd desfășurarea ritualurilor thanatice : orice gest aparent inofensiv poate aduce o răsturnare de sens, orice mișcare poate urmări în structura poemelor această trecere de la cunoscut la necunoscut, de la un sens ce-a devenit nemulțumitor la un al doilea sens neașteptat. Versurile lui Dan Laurențiu se desăvîrșesc pe măsură ce distrug schema erotică, dîndu-i o cu totul altă valoare. Oboseala, seducția bolnăvicioasă a morții, istovirea se insinuează pe nesimțite in structura cunoscută a poeziei de iubire, alterînd-o. Imaginile își schimbă total sensul, poeme diferite scriindu-se cu aceleași cuvinte. Eva, mult adorata Eva se metamorfează într-o mesageră a neantului, în „femeia. neagră“ a abisului, călăuza în infern: „Tu erai aceea care te prăbușeai/în abis/tu mă duceai de gît acolo/eu eram fericit că mă scufund/în abisul unde locuiai tu“. Atracția erotică devine un semn, un substituit al dorinței thanatice, al voluptății morții. Se declanșează, astfel, o nouă gestică, aparent asemănătoare cu cea din volumele anterioare, dar care, de fapt, anunță o mare transformare poetică. Trubadurul se metamorfozează într-un cîntăreț al morții, năluca iubirii poartă aripi negre, iar absurdul e din ce în ce mai des întîlnit. Îndrăgostirea ajunge echivalentă cu o coborîre în neant, în zona obscură stăpînită de „mireasa neagră“ : „Eu te iubesc/tu ești femeia cea neagră/eu încă nu sînt bărbatul tău/sînt numai logodnicul rîzînd în caleașca de aur pe care o invidiază/și zeii care iubesc pămîntencele/dar astăzi mă voi opri/la poarta casei tale//eu nu știu unde stai tu“ *(Adresa necunoscută a morții).* Noua „iubire“ va fi mereu însoțită de ciudata voluptate a amînării și a înscenării. Ca și Bacovia, Dan Laurențiu își va imagina întîlnirea mult dorită cu amant nerăbdător al „femeii negre, își va imigina întîlnirea mult dorită cu himera, dar, în același timp, va întîrzia cît mai mult cunoașterea fericirii, a coborîrii în infernul devenit dintro dată primitor, în tenebrele rîvnite. Registrul imagistic al acestor „puneri în scenă“ nu este foarte bogat ; de multe ori cititorul are impresia repetării unei singure imagini, pînă la absurdul unor litografii în negru sau al unor isterice combinații de roșu și negru. Pînă la urmă, întregul volum încearcă să aproximeze acea *ars moriendă*, cu nimic mai puțin seducătoare decît arta iubirii, cu nimic mai puțin voluptoasa decît himera cerească Trubadurul Dan Laurențiu va reface, cu aceeași plăcere, ritualurile complicate ale sfîrșitului, ca într-o veritabilă „curte a morții.“ Nu împlinirea iubirii sau a morții trebuie să-l atragă pe „călător“, nu distrugerea nălucii prin posedare, ci aproximarea continuă, căutarea neîntreruptă. Moartea — ca și iubirea — trebuie să redevină misterioasă, dorită, dar încă neatinsă. Amînarea, emoția care se naște de aici trebuie să facă parte din rafinamentul căutătorului. Peisajele „negre“, obsedante — reduse la mișcările sacadate ale unor manechine — întîrzie pe cît posibil „vederea“, cunoașterea himerei, lăsînd curiozitatea întreagă. Sînt secvențe absurde, decupate parcă dintr-o peliculă ce-și refuză, deliberat, orice altă culoare și, în sfîrșit, orice alt sens : „un om negru cu un joben negru/și cu o umbrelă neagră/ venea în întîmpinarea acelui/străin negru s-au întîlnit//la mijlocul podului negru/și va și-au dat mîna cu manuși/de catifea neagră“. Gesturile sînt surprinse cu încetinitorul, în mecanica lor absurdă pentru că o singură mișcare mai are sens, cea a „căutătorului“, a acelui apt să refacă drumul cristic chiar dacă nu va mai ajunge, niciodată, la un paradis. Creștin și păgîn, suferind și fericit, plin de angoase și plin de iubire, noul martir va alege vocația păcatului și a înțelepciunii oarbe. Se va sacrifica și-și va iubi frenetic sacrificiul. Amantul „negru“ își va înscena — la nesfîrșit — tablouri voluptoase, ale suferinței amînate.

De multe ori, poemele lui Dan Laurențiu lasă senzația că se continuă unele pe altele, intrigînd printr-o aparentă monotonie, dublată de o mare capacitate de a fi mereu altul, fără a se trăda totuși. Este, ca și Bacovia, un cîntăreț pe o singură coardă, însă un real și puternic talent. Monotonia lui Dan Laurențiu devine, treptat monotonia unui univers închis, unde nimic nu mai e de descoperit, iar cuvintele se cunosc atît de bine între ele încît nici un cataclism nu mai poate avea loc.

Gabriela GAVRIȘ

Dan Laurențiu, *Călătoria mea ca martir și erou al timpului*, Editura Albatros, 1991.

RODIN

„Mă tem că puteri de-a vac se va transfor econo

■ un interviu cu Majes

Doina Uricariu — Unul din lucrurile care m-a impresionat cel mai mult în arhiva dumneavoastră a fost prezența a doua fotografii. Pe una apare un panou manifest din 12 noiembrie 1985. Sus stă scris cu litere roșii: „Libertate imediat pentru tînărul RADU FILIPESCU". Dedesubt e un text de analiză a României în perioada 1945—1985. „Iată ce a adus regimul comunist poporului român" putem citi pe panou: „demolarea lăcașurilor de cult și a bisericilor, tezaur inestimabil al patrimoniului universal". În dreapta, pe cealaltă jumătate a panoului, denunțarea continuă: „O țară mutilată în urma anexării de către U.R.S.S. a celor două provincii: Basarabia și Bucovina". Același regim comunist mai adusese poporului român, după cum știam și puteam să citesc: „Un aparat de represiune care prin tratamentele sale feroce a făcut să piară sute de mii de români în lagăre de exterminare, la canalul morții Dunăre — Marea Neagră, în deportări, în azilele de psihiatrie. „Românii cer libertatea. Nu persecuțiilor politice și religioase, torturilor și azilelor psihiatrice"; „Foame, Frig, Întuneric, Teroare"; „România atît de bogată, cea mai săracă țară a Europei", și „Gorbatchiev, dă-ne înapoi teritoriile smulse țării". Apărea și harta României cu o uriașă cizmă rosie ... peste ea, o cizmă pe care creșteau desenate cu negru de catran secera și ciocanul. Harta Românie: ... ercă brăzdată de sîrmă ghimpată. O hart în lagăr.

Regele Mihai — Am spus-o de atîtea ori, dar oamenii n-au crezut decît prea tîrziu. Țara noastră a fost în toți acești ani într-o dramatică situație. În captivitate, în lagăr. Cînd s-a spus lagărul comunist s-a spus un mare adevăr. Dar să nu uităm lagăr, în sensul de cîmp concentraționar.

D. U. — Regina Ana mi-a arătat acea carte a Castelului Peleș pe care ați păstrat-o. O păstrați nu ca pe o dovadă a bunurilor ce vă aparțin, a „averii", ci ca un document istoric. Din această carte-album putem ști cum arăta Castelul Peleș și complexul Peleș înainte de „îmbunătățirile" și omisiunile care i s-au adus prin furturile comuniste.

R. — De fapt nu eu am avut acest album uriaș...

D.U. — E mai mare și mai greu decît un geamantan. Fotografii de peste o jumătate de metru, fotografii sepia... Aș vrea să tipăresc în România acest album. E un document al patrimoniului nostru național...

R. — Îl avem de la rudele noastre. Pentru că eu cînd am plecat cu greu aș fi putut să iau așa ceva. Cartea ne-a fost dată de rudele noastre din Germania. Sigur că România trebuie să cunoască acest album. Sînt de părere că ar trebui difuzat.

D.U. — Acum s-au făcut multe modificări la Peleș. Au dispărut cărțile, obiecte, piese de mobilier. Pelișorul și Foișorul au fost ceaușizate, că tot nu au comuniștii și neocomuniștii veleitatea de a sta în castele...

R. — Am văzut o parte din intervențiile de la Peleș și Pelișor. Am văzut Foișorul. În toți acești ani, oamenii mi-au trimis fotografii făcute de ei ca să știu ce se mai întîmplă în România. Am primit nenumărate „semne" din care aflam ce se întîmplă în țară. Majoritatea veștilor erau triste. Dar cui povestim durerile noastre dacă nu celor apropiați, celor cu care ne identificăm?

Ar fi multe de spus, multe de făcut cu toate aceste universuri descompletate.

D.U. — Să vorbim despre revistele scoase de români în exil, aflate în biblioteca Dvs. În revista „Deșteaptă-te, române" erau prezentați intelectualii, academicienii și cadrele universitare care au fost aruncați în închisori de exterminare.

R. — Unii profesori universitari au fost executați pentru funcțiile lor politice. Mă gîndesc că dacă Iorga n-ar fi fost ucis de legionari, îl terminau poate comuniștii. A fost executat un profesor de Drept, de la Facultatea din București care a fost rezident regal și guvernator al Transnistriei din august 1941 pînă în ianuarie '44 cînd a demisionat. Îl chema Alexianu Gheorghe. Mihai Antonescu era profesor de Drept internațional. A fost vicepreședinte al Consiliului de miniștri, ministru de externe, justiție și propagandă. A fost executat la Jilava în iunie 1946. A fost și Ion Botez, profesor universitar la Iași, care era membru în Delegația Permanentă P.N.Ț. și care a murit într-un lagăr de exterminare la începutul anilor '50. A fost Gheorghe Brătianu, numit membru al Academiei Române în locul lui Iorga. A murit la Sighet. A fost un profesor de politehnică, fost ministru al industriei, al comerțului, al economiei. A fost în mișcarea de rezistență. A murit la Aiud. A fost Mircea Cancicov, deputat liberal, ministru și el, ministrul Justiției, al economiei. A murit la Rîmnic. Apoi dr. George M. Cantacuzino, profesor la Institutul de arhitectură, arhitect de renume. El a restaurat Mogoșoaia. Un scriitor foarte talentat. A murit la Midia, în lagărul de exterminare. Vintilă Ciocîlteu, care fusese decan al Facultății de Medicină din București. A murit cînd eram încă în țară. În iarna lui '47. A suferit presiunile comuniste, la care se adăuga și fărădelegea celor care-i voiau locul.

D.U. — Victor Papacostea a fost și el o victimă a comunismului, ca și Zenovie Pâclișeanu care a murit în 1958 în temnița de exterminare de la Gherla. A fost secretarul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, cînd s-a proclamat Unirea de la 1 decembrie 1918. Mi s-a părut o blasfemie ce s-a întîmplat anul acesta la 1 decembrie la Alba Iulia. Printr-o regie răsturnată, urmașii marilor făuritori ai Unirii au fost bagatelizați, locul de cinste revenindu-le acelora care ori i-au trimis pe fruntașii Unirii în lagăre și închisori ori sînt fiii celor ce i-au trimis în închisori. Nu cred că aveau ce să caute foști nomenclaturiști la Alba... George Manu, Ion Nistor, Alexandru Marcu, Mihail Manoilescu mort la Sighet și aruncat în groapa comună, profesor la Politehnica din Iași, apropiat de mareșalul Averescu, de regele Carol al II-lea, ministru de externe care a leșinat la Viena cînd Hitler ne-a impus Diktatul. A fost la Jilava, la Ocnele Mari, la Caransebeș. Pantelimon Halipa care i-a dăruit mamei mele atîtea cărți cu Basarabia, a fost arestat și trimis în lagărele de exterminare din Siberia. Să nu uităm, el a fost luptător pentru eliberarea Basarabiei de sub jugul rusesc și e unul din semnatarii Actului Unirii din 1918. Sau Anton Galopenția, arestat în 1950 în bibliotecă, anchetat la Malmaison și Jilava, după care i s-a găsit trupul la morga de pe Splaiul Independenței. În 1951, trupul i-a dispărut și i-a fost descoperit abia în 1947 în Comuna Jilava. Academicianul Alexandru Lepădatu, liberal ca apartenență politică, creatorul Muzeului etnografic al Transilvaniei, Președintele Comisiei Centrale a monumentelor istorice, mort în 1950 la Sighet. V-am adus o copie după memoriul pe care vi l-a adresat Onisifor Ghibu, arestat pentru lupta lui națională, pentru sprijinul dat la Unirea Basarabiei din 1918. A fost arestat la bătrînețe. Oamenii care au făcut istoria României au primit drept recompensă închisoarea sau execuția.

R. — Sînt mult mai mulți. Noi am spus cîteva nume. Dar cîți învățători n-au fost arestați, cîți țărani nu au fost împușcați pentru să nu au vrut „colhozurile"! Cîți studenți n-au fost închiși în 1956! Cîți mineri după grevele din vremea lui Ceaușescu! Dar Brașovul... Fiecare român are în familia lui, dacă nu s-a vîndut, asemenea victime. Cîți ofițeri n-au fost arestați, trecuți în rezervă, răpiți de ruși și duși în Siberia, ca să le ia locul cei îndoctrinați din divizia „Tudor Vladimirescu"!

D.U. — Mă gîndesc, de pildă, că Silviu Dragomir n-a fost de acord să se cedeze Basarabia cerînd să se reziste pentru apărarea teritoriilor românești. Era profesor universitar de istoria popoarelor sud-est europene. A fost membru titular al Academiei. Și ministrul minorităților.

R. — A mai fost un Dragomir, Nicolae Dragomir care era general și profesor universitar. A fost ministrul coordonării și economiei între 14 septembrie 1940 și 23 August 1944. Era șef de Stat Major al Armatei a 4-a. Pe el, ca și pe alții, l-au răpit rușii. A fost în Siberia. Am auzit că s-a întors în țară, că a fost închis și la Jilava. Aici din păcate, la capitolul deținuților politici, sînt multe de spus și sute de mii de nume de amintit. Toți cei ce s-au numit deținuți politici în România au fost, cel mai adesea, oameni care au făcut istoria țării. Iar cînd s-a spus că nu mai sînt deținuți politici, rezistenții și disidenții au fost trecuți la drept comun.

D.U. — Aș vrea să vă întreb ce declarații ați semnat în 1989 la Budapesta, pentru că pe seama lor sau a deformării sensului lor au circulat o serie de „zvonuri".

R. — A fost o mare neînțelegere. O frază a fost prost interpretată. Multă lume s-a supărat din cauza cuvîntului **autonomie** luat într-un sens cu care nici eu, nici istoria monarhiei în România nu putem fi de acord. Niciodată, în ce mă privește pe mine, nu s-a putut să fiu identificat cu o asemenea idee. Nici în imaginația cea mai strîmbă. Transilvania nu poate fi concepută ca o provincie autonomă, fiindcă face parte din țara noastă. Chiar în Constituție se spune că România este indivizibilă. Cred că ei au vrut să se refere la o anume autonomie a organizațiilor locale ungurești. Ideea de autonomie avea în dictatură un sens care se opunea centralismului. La acea discuție din 1989 se avea în vedere lupta împotriva lui Ceaușescu. Or el îi numea pe unguri credincioșii lui. Eu am înțeles că ei, ungurii, au în vedere autonomia lor de a-și desemna figurile politice. Pentru că și înainte își aveau reprezentanți în Parlament. M-am gîndit la autonomie ca la o încercare a ungurilor de a-și evita propriile lor cozi de topor. Poți să-i numești pe reprezentanții lor în Parlament „autonomi" sau nu, cred că termenul acesta nu-i prea fericit și trebuie evitat sau întrebuințat cu mare atenție: oricum garanțiile pe care le aveau ei înainte chiar de declarația de la Blaj, cu școli, cu limbă, sînt toate în Constituția din 1923. Din cîte am fost informat eu, Ceaușescu a avut o anumită atitudine față de unguri care i-a enervat. Dar Ceaușescu i-a călcat în picioare pe toți românii, tot poporul, așa că nu știu dacă suferințele celor care trăiau la noi nu erau aceleași — nu se respecta nici un drept al omului — nefiind datorate persecutării etnicilor, ci persecutării în masă a întregului popor. Ceaușescu chiar a exploatat neînțelegerile, iar securitatea i-a asmuțit pe unii împotriva altora. Or în această problemă contează poziția guvernului, a celor ce conduc țara. Se poate vedea cu ochiul liber cînd o putere mizează pe formula „divide et impera". Cînd puterea are echilibru și legitimitate adevărată iar nu falsificată (cum au fost alegerile din '46) ea își păstrează ținuta, prestanța, civilitatea.

D.U. — Înainte de '44 au existat la noi partide etnice? Așa cum e acuma U.D.M.R., și mai sînt și altele. Al romilor.

R. — Nu. Existau partidele așa-zise istorice, binecunoscute, țărăniștii și liberalii, principalele, apoi, social-democrații. Erau și cîțiva comuniști. Dar ăștia activau în ilegalitate. Bine, țigani au fost totdeauna la noi în țară. Dar nu au avut partid. În privința lor e din nou vina lui Ceaușescu. Eu cu țiganii nu am nimic nici pentru, nici contra. Sînt români. Dar Ceaușescu, cu ideea că fiecare romîncă trebuie să aibă 4—5 copii la care se adăuga și ideea că tot românul trebuie să se hrănească rațional, adică să moară de foame, a distrus echilibrul demografic al țării. Așa s-a ajuns să avem copiii aceștia, mulți niște nenorociți, care au emoționat tot Occidentul. Sînt copii nenorociți pe viață din cauza unui nebun. Țiganii au făcut și ei copii. Mai mulți decît ceilalți. Așa s-a ajuns să crească atît de mult numărul lor. Am auzit că sînt peste trei milioane. Trebuie ținut seama și de asta. În demografie, politica lui Ceaușescu a fost catastrofală. Nu s-a ținut seama de multe elemente. Nu s-a ținut în frîu ce trebuia ținut în frînu. S-a mai adăugat malnutriția, lipsa de asistență socială. Cum să ajungi să ai SIDA la copii din perfuzii? Eu am avut contacte cu mulți romi. Dar cu bulibașa lor nu am stat de vorbă. Or, trebuie că și țiganii au un șef al lor. N-ar
trebui să se las
lăsate acum. N
aici în Occider
nu trebuie să
putația români
sînt ale lor. Și
ordine. Dar nu
nie, cînd am
pogromul țigan
spun ce am au
țări nu se rez
nici asmuțindu
tora, ca tu s
tînd de restu
ploaia de parti
ces tipic comu
apărut tot soiu
ciuperci. Au f
lul de formațiu
tice, în realitat
niști. Acum, d
partide scoase
spun că toate
duse de comu
multe sînt m
sînt la putere
diluare a forțe
ajunge nicăier
toate părțile.
să ne refacem
lucrurile din
ne trebuie,
prea mult

**D.U. — Nu
alternative pol**

R. — Nu. F

**D.U. — Car
ritățile actual**

R. — Ah!
economice, pur
buie găsiți m
că țara noast
permite exper
conomie, acun
treagă restruc
piețelor de d
ței, a investiț
proprietate, în
Germania și fi
Golf, și peste
lume. Nu e
închipuie că p
voia întîmplăr
comparație cu
fără să facă
fere calitate,
terii prime și
acela se înșea
țara în prăpa
grei pentru ec
nă economia
redegiști îi aj
tă o mare pu
slavii au avu
nomică. Și pc
nu se iau m
economie, joc
nomică, se pc
cul de-a mo
țară bogată
luni la sapă
că la noi est
lipsă de încr
ăsta cred că
Eu cred că s
mai dacă po
încredere în
tea statului.
încredere ori
promisiuni n
nicăieri; oan
trebuie să fa
plu credibil.
cîte știu, toți
Nu se mai lu
buie să ne fr
se muncește
materii să m
te? Au miilo
condiții de
munci după
sau dacă n-a
Poți munci
schimb? Da
undeva? Da
transporți m
dezinteresați.

...ul actualei ...a economică ...în moarte ...ă“

...ele Mihai ■

m sînt
aude
nii. Și
și re-
re nu
făcută
în ju-
i fost
ti. Eu
unei
nță. și
ra al-
ui-
a cu
pro-
46 au
niște
ot fe-
nocra-
omu-
00 de
u nu
con-
ur că
ei ce
ste o
a nu
ig în
vorba
unem
care
luăm
00 de
prio-
a ?
iețile
tre-
entru
poate
n e-
în-
el, a
ren-
de
și în
și în
și în
ne-și
ia la
vreo
jur,
ă o-
ma-
furi,
duce
bani
pu-
oștii
egi-
ugo-
eco-
Dacă
în
eco-
jo-
O
teva
red
nare
Si
rav.
nu-
aibă
un-
vea
cu
nge
ce
em-
din
ile.
re-
nu
ce
ac-
Au
Poti
ozi
ie?
de
ace
i-ți
tal
ce-

re? Dacă ai în conducere oameni compromiși moral și profesional? Dar eu spun că trebuie să se lucreze. Trebuie să ne adunăm. Trebuie să ne gîndim la țară. Oricît ar fi de spuse și răspuse cuvintele astea, din păcate de ticăloși, trebuie să ne gîndim la țară mai mult decît la noi personal. Lucrurile personale contează și ele. Și nu le poți pune veșnic în paranteză. Omul are o viață. Dar situația noastră, a românilor, depinde de situația și prestigiul României. Dacă vrem să știm cum stăm ca popor, nu trebuie să căutăm doar cît e leul la bursa oficială și la bursa neagră. Ci cît valorează România ca prestigiu, ca prestanță. Are credit? Ce face ea ca să-i facă pe toți să vrea să colaboreze cu România? Aici nu încape minciuna și nici atitudinea de complacere în mediocritate sau insecuritate economică. Contezi sau nu. E simplu. Ar trebui să avem mentalitatea că țara e înaintea lucrurilor personale. Chiar dacă e greu. Și aici ar trebui să se facă un sistem de promovare și de recompensare economică a acelora care pun pe picioare intreprinderi. Românii trebuie să vadă că e importantă materia cenușie, că sînt răsplătite inteligența, competența, forța de muncă. Cel ce lasă de izbeliște materia cenușie a poporului său e vinovat. Cel ce nu știe s-o pună în lumină, ci dimpotrivă o lasă inconștient să plece, să ia drumul exilului, e vinovat. Este și o vorbă care spune „Cum sînt eu, așa e și țara mea“. Or, dacă toți umblăm pe toate cărările, n-ajungem nicăieri. Iar dacă ne mai și ascundem în spatele drumului original, fundătura e sigură! Dacă însă reușim să demarăm cu reconstrucția, cred că încet-încet chiar și mentalitățile astea or să se schimbe. Fiindcă viața va începe să fie ceva mai ușoară, producțiile vor crește, așa că n-o să mai fie nevoie de tensiunile și depresiunile pe care le trăiesc românii acum. Peste noapte nu se poate, bineînțeles.

D.U. — Care au fost momentele care au distrus, care au stricat imaginea Românici în Occident, după valul de fierbinte solidaritate cu țara noastră din decembrie 1989?

R. — În principal, chestia cu minerii. Asta a dat țării noastre cea mai mare lovitură. Dar lucrurile începuseră dinainte. Occidentul și-a dat seama că se spun multe lucruri și nu se fac. Ar trebui și ăștia care sînt la noi să înțeleagă că Occidentul are o altă mentalitate, aici oamenii sînt educați altfel, țin seama de ce se spune și dacă s-a făcut ceea ce s-a spus că se va face. Aici nu există posibilitatea, ba chiar mentalitatea generalizată, ca una să spui și alta să faci. Sciziunea asta e privită cu neîncredere; nu-și pierde nimeni timpul, banii, sentimentele cu oameni histrionici sau mincinoși. Una e monologul lui Hamlet cu „a fi sau a nu fi“ și alta e acorbația care te duce sigur la căderea în gol, saltul mortal cu „a fi sau a nu fi corect, democratic, liber, constituțional, legal, uman. ș.a.m.d.“. Nici jocul de-a „uite-l, nu e“ sau „de-a v-ați ascuns“ cu a fi sau a nu fi comunist nu mai ține. Nu poți vindeca o țară fără să-i dai adevărul. Și nu-i poți da adevărul ca salamul sau becurile care nu se găsesc în magazine. Și iar cade Cortina de Fier.

D.U. — Contează, am impresia, foarte mult și modul în care-ți tratezi poporul. De pildă a fost povestea cu Petre Roman la Craus-Montana. Un prim ministru nu are voie să-și ignore poporul sau să nu-l țină la curent cu proiectele sale. Atunci nu s-a spus în țară nimic limpede. Nu e normal să afli ce fac miniștrii, guvernul, președintele, ce declară unul și altul din presa străină ori de la „Europa Liberă“. Și nici să existe zece feluri de a răspunde la aceeași întrebare, în funcție de cum bate vîntul și în ce loc bate vîntul interviului.

R. — Or fi mai multe tratamente pentru aceeași boală, dar pentru minciună nu e decît unul singur: adevărul. Povestea de la Craus-Montana a fost întoarsă pe dos. Fiindcă nu el a cerut să ne vadă. Cel puțin așa a venit la noi, aici în Versoix. Ci au fost aceia care au organizat întîlnirea. Organizatorii acestei consfătuiri sau ce-a fost acolo au spus că Roman ar fi vrut să mă vadă și nu știu cum se putea desfășura întîlnirea, că-mi pun la dispoziție un elicopter ca într-o jumătate de oră, repede, să mă duc acolo. Am răspuns: „S-o luăm încet... Casa noastră este deschisă pentru toți românii care vor să vorbim împreună lucruri care să aducă bine în țară. Să fie în interesul țării. Așa da. Dacă e vorba să ne înțelegem, și vrea să stăm de vorbă, să vină Petre Roman aicea“. Că el a avut în cap să stăm de vorbă sau nu a fost decît o vorbă, nu știu, la noi a venit ca din partea organizatorilor. Așa că n-am refuzat net să-l văd. Am spus să vină el aicea, la noi acasă, unde au venit de-a lungul anilor atîția oameni și atîția români și ne-am gîndit cum să fie bine pentru țară. Puteam să stăm de vorbă. Apoi nu se atacă situația țării la o conferință precum o arie pe scenă. Pe mine nu mă interesează publicitatea și nici nu am nevoie să demonstrez că sînt democrat. Mie îmi place să ascult ce spune omul, iar dialogul chiar trebuie să fie un început de drum și nu vorbire de dragul vorbirii. Dacă vrea Roman, am spus, putem sta de vorbă despre interesele țării, dar nu pe chestii politice.

D.U. — Cum vi se pare faptul că am pierdut atîta ca prezență în organisme internaționale, apoi clauza? România este sancționată internațional. Sînteți de acord cu aceste sancțiuni?

R. — Mă întorc puțin în urmă. Occidentul n-a știut sau s-a prefăcut că nu știe ce se întîmplă în România pe vremea lui Creaușescu. Or. nu se putea să nu știe. De ce i-au dat atîtea avantaje și au fugit după el, asta eu nu pot să înțeleg. Unii au spus că în felul acesta au vrut să-l momească, să se rupă de Moscova. Astea sînt copilării. De ce i-au oferit aceste avantaje, nu știu. Ce avantaj vor fi avut după el, asta iar nu văd. Nici unul. Sau vor fi fost lucruri obscure, care nu se spun decît în șoaptă? Asta nu știu. Tot ce au făcut ei în privința lui Ceaușescu, au făcut-o, din păcate, pe spinarea țării. Iată ce e foarte dureros.

D.U. — Pe mine mă doare însă anume faptul că poporul român este identificat din nou cu conducerea. A apărut din nou un tratament diferențiat din partea Occidentului, care pare mai aproape de Polonia, Cehoslovacia, Ungaria decît de România. Practic, sîntem pe ultimul loc. Cînd vezi că aduci deservicii unui popor, că nu ești credibil, că nu convingi pe nimeni sau nu te pricepi, cînd știi că poți fi șantajat, că nu ești curat, nu e oare mai bine să renunți ca să nu-i tîrăști în pustie pe toți?

R. — Noi sîntem la index, ca să spun așa. O formulă discreditată n-are șanse, e rea pentru toți, distruge totul în jur. Asta spuneam și înainte. Interesul țării ar trebui să fie principalul, nu lucrurile personale sau vanitățile personale. Vorbeam de economie. Nu refaci handicapul economic acționînd la întîmplare. Trebuie să plătești. Să faci din fiecare întreprindere un studiu de caz. Ce ai, ce n-ai, ce merită, ce nu merită. În lume, și marile firme, care au beneficii uriașe, plătesc un consult economic, își gîndesc strategia, ce va fi mîine, ce nu va mai merge, ce a mai apărut pe piață. Nu poți face economie cu ochelari de cal, să nu privești nici în stînga, nici în dreapta, ci fix într-un punct, pînă dai de prăpastie. Aduci specialiști, dacă n-ai. Îți specializezi oameni. Dar îi cauți, trebuie să-i știi pe cei care sînt mobili, dinamici, generoși, pe cei care au ținută, prestanță, chef de treabă și talent. Totul depinde de om. Și cînd ai un om care face treabă, e bine să-l faci să simtă că e esențial la locul lui. Prea și-au bătut joc de oameni și de specialiști în România. Trebuia din ianuarie să se pună pe picioare un sistem economic și o legislație economică de mare randament și siguranță pentru parteneri. Or, atunci s-au pregătit alegerile și s-au tras sforile electorale. A fost vremea decretelor date pentru popularitate. S-a pierdut mult timp. S-au pierdut bani, întreprinderi, contracte.

D.U. — A fost ca în povestea cu balonul care trebuie să se înalțe. În loc să se arunce din nacelă săculeții de nisip, poverile adică, obsesia era să se urce cît mai mulți în balon! Și cum să-l încarce mai mult, firește!

R. — Sigur, contează statutul economic de la care pleci. Una era situația unor întreprinderi în ianuarie și alta după douăsprezece luni, fără contracte, materii prime și cîte altele. Iar licitațiile nu se fac oricînd. Nu cauți contracte cînd ai dat faliment. Apoi afacerile nu se amînă. Apoi nu cred că e mai important să-ți ocrotești celulele moarte — tot soiul de centrale și de sinecuri — decît să le eliberezi pe cele vii. Am auzit că s-au cramponat enorm de multe persoane în posturi și că altele au sabotat locul de muncă de unde știau că vor pleca pînă la urmă. Iar revenim la interesele personale.

D.U. — Noi am pierdut economic foarte mult. A fost o poveste și cu autonomia întreprinderilor. Autonomia fără contracte și un flux de materii prime și informații sănătoasă e ca o decapitare. Ce de-a capete autonome și de trupuri autonome! Și toate moarte. Rigide. Doar cîteva zvîrcoliri înainte.

R. — O întreprindere e și un capital de relații. Cine tratează pentru ea? Guvernul? Primul ministru? Ministrul de resort? Liderii de partid? Directorul fabricii, muncitorul? Că de ieșit din țară ies doar unii, nu toți, deci cînd e vorba de producție să iasă cine o face și nu cine se preface că ar face ceva.

D.U. — E greu de suportat afirmația că nu se muncește, că românii sînt leneși. Cînd am văzut felul în care se discută cu unele sindicate, cu cinism, cu un soi de popularitate care sună a vulgaritate, fără soluții de fapt, sau cu tot soiul de „fente“...., m-am gîndit că noul slogan cu munca ar fi valabil dacă ar exista materii prime, mijloace și motivații. Noi, la editură, la Eminescu, am predat zeci de manuscrise. Dar am muncit degeaba. De un an de zile. Ba nu-i hîrtie, ba nu sînt tipografi, ba trebuie să reanchetăm din lună în lună că se schimbau prețurile de cost. Cînd munca începe să semene cu aruncatul nucilor în pod cu furca, e prostie, pierdere, risipă.

R. — Păi chiar așa-zisa privatizare pe care au început s-o facă e o privatizare de tip provincial. Au privatizat mici întreprinderi, prăvălii, chioșcuri, una-alta. Dar n-au privatizat mijloacele de producție. Omul are o prăvălioară, dar care poate rămîne goală. Nu-i concurență. Marfa de stat se vinde privat. Eu sînt convins că sînt specialiști și oameni în fiecare întreprindere, care știu ce-ar fi de făcut. Dar li se pun bețe în roate... Și ce pot să facă dacă nu sînt lăsați? Dacă unii țin de posturi? Trebuie să le asiguri acces la tehnica modernă. Să-i informezi. Or, tehnicile moderne, industriale și altele, nu pot fi descoperite fără un contact cu străinătatea. Aici nu se poate amîna informația. Asta nu înseamnă să avem de-a face doar cu străini, dar sînt și români care lucrează în străinătate.

D.U. — Au lucrat. S-au afirmat. Au firmele lor, birourile lor. Aici, tot la Versoix, locuiește un român care conduce o mare firmă de consulting „Corporate Dynamics“. I se adresează firme foarte mari din Elveția, Anglia, America. De ce n-ar apela și românii. la el? Dar pentru asta ar trebui să oferim siguranță românilor care ne pot ajuta. Să punem la punct o legislație care să-i avantajeze cînd merită acest lucru. E bună zicala cu scumpitul la tărîțe...

R. — Pe noi ne-a obsedat ideea că vin românii înapoi să-și ia moșiile. Astea sînt prostii, ca și refrenul cu „Noi nu ne vindem țara“. „Ca s-o dăm“, vorba celor cu umor — cam tristă poveste! —, „ca s-o dăm pe gratis“! Și chiar dacă ar veni cineva să-și ia o proprietate, ce e așa de teribil ca cineva să aibă o proprietate. Mai bine casă cu stăpîn, decît a nimănui și, de fapt, a hoțului. Am văzut prea mulți tirani și dictatori și oameni politici care au avut țara lor ca proprietate necondiționată, în timp ce se băteau cu pumnul în piept că totul e al poporului. Nu avea Ceaușescu toate palatele regale, toate fostele case boierești, toate vilele naționalizate care-i plăceau, nu aveau activiștii la dispoziția lor toate proprietățile expropriate, din care făceau ce vroiau, în timp ce huleau ideea de proprietate iar omului obișnuit îi măsurau cu metrul apartamentul și lotul și locul de veci....? Și despre mine s-a spus prostia asta. Că vreau să mă întorc să-mi iau moșiile. Chiar dintrei acei care s-au instalat pe Dealul Mitropoliei, la Cotroceni, sau știu eu unde au spus asta. Bine că au dreptul la moșii și la pavilioane de vînătoare toți cei care „hulesc“ pe moșieri. Chiar i-am întrebat și eu să știu, care sînt moșiile mele? Ce înțeleg ei prin moșii: cu siguranță mult mai mult decît am avut, pentru că Ceaușescu și activiștii au stăpînit mai mult decît un rege. Iar mentalitatea lor n-a dispărut. Am auzit că mulți s-au grăbit să ocupe casele foștilor. Unii confundă domeniile regale cu proprietățile regale. Or domeniile erau proprietatea statului. Noi le administram, atît. Am auzit că domeniile au fost naționalizate. Statul s-a naționalizat pe sine și apoi a avut probleme din pricina unor ignorante de neînțeles.

Doina URICARIU

Poezie și teroare

Nimic din ce-a fi vrut nici muzica de la miezul nopții
nu mai ajută
o rază a soarelui personal
am ieșit în asfințit cu o floare în gură plimbîndu-mă
pe Canal.
Pietrele albe se înroșeau sub mireasma-nserării
părul îmi flutura în vîntul care adia întunecat —
o, libertate cum veneai cu troika din stepele albastre
se simțea în aer dragostea marelui frate cum sărea
hat după hat.
Liubov liubov era totul stele se-nmuiau cîte una
picau ca parafina mai albe în pagina vieților noastre.
Una singură rămăsese — și așa trebuia — far nesperat
călăuză iubită Sirius roșu depărtările vaste.
Era seara prieteni seva urca în mine din plin
Roșul iubirii ardea frontiere străvechi din piscul de la Kremlin...

După potop

Cel care a venit la noi a spus : „Totul e liniștit
după potop. După potop e senin
toate sînt liniștite".
Omul care a venit la noi a spus asta.
Era înalt era frumos abia ieșise
din îmbrățișarea unei femei — puțin rușinat poate
dar încolo perfect : un echilibru clasic.
Era într-adevăr liniște și i-am dat dreptate.
Omului care senin a venit la noi doar atîta
i-am spus :
„Toate cîte mai sînt au intrat în pămînt liniștite.
Toate cîte mai sînt cîte au mai rămas..."
Era liniste nu mai rămăsese nimic — doar un cuvînt
fără gură.
Tăcînd.

Marile poeme

În vreme ce tu scriai marile poeme. Mame
cu prunci lihniți la sîn
amestecau într-un delir coral vaiete cu blesteme.
Zică oricine : să amesteci cuvinte ca să iasă bine.
Forma : ar fi și fondul totodată — aceasta
e cheița de la lacăt în țara asta blestemată.
Iarbă cu pîine — marile poeme — de ieri
pînă astăzi
de totdeauna pînă mîine.
Ce am de spus cînd soarele lucește sus pe turlă
la cruce
unde cerul cu laț străveziu atîrnă ?
Unde pasc ciorile Domnului fîșii de lună
apucată
frînghii întunecate — ale unui clopot uriaș
ce bate lumea toată.
Și jos poporul stînd la iarbă verde la prescură
lîngă fîntîna-n veci sfințită
de unde din Paști în Paști iese o mînă
și-ți dă-n gură.
Anafura și mitra. Lucesc ochii dușilor
ca pirita.
Pe vremea marilor poeme — așteaptă vii
să plece
cu indulgențe la blesteme.

Nicolae COANDE

Seara în care a sunat tata

În seara aia a telefonat tata. Eram singur în casă. Mama plecase de vreo două ore, dar nu știu unde. A fost foarte nervoasă înainte de plecare, a și plîns puțin ; după aia s-a răstit la mine și apoi m-a mîngîiat. Își fardase pleoapele și își pusese o rochie pe care nu o mai văzusem — una de un verde-negru strălucitor care îi lăsa brațele goale. I-am spus să-și mai pună ceva pe ea că o să-i fie frig. M-a îmbrățișat iarăși și a mai plîns puțin, dar nu mult fiindcă și-a adus aminte de rimel și de celelalte. Spun „celelalte" fiindcă eu sînt băiat și lucrurile astea nu mă interesează. N-am mai văzut-o niciodată pe mama privindu-se atît de mult în oglindă. Mai ales în oglinda din dormitor, aia mare în care noaptea apar tot felul de chipuri parcă mînjite cu fum; cînd dorm cu mama am totdeauna grijă să stau cu spatele la ea deși pînă la urmă tot am aflat ce-i cu fețele alea mînjite cu fum : în fața ferestrei e un plop înalt și cînd bate vîntul frunzele lui se mișcă și foșnesc și se văd în oglindă. Și dacă mă trezesc noaptea le văd și dacă mă uit mai bine o văd și pe mama, dar nu pot să mă uit mult fiindcă mama se trezește și-mi spune : „Dormi, dormi puișor..." — și mă învelește și cred că pînă dimineața nici nu mai adoarme fiindcă o aud oftînd și răsucindu-se și uneori chiar plîngînd, dar atît de ușurel, de frică să nu mă trezească, încît ai crede că ești lîngă un pîrîiaș care clipocește Și mi-e milă de ea fiindcă nu pot să-i spun că o aud dar mă mișc ca în somn și atunci ea tace speriată de frică să nu mă trezească.

Însă în seara aia cînd a telefonat tata, toate au fost ca pe dos : nu ne-am mai pregătit masa împreună și n-am mai mîncat închipuindu-ne că sîntem pe o plută ca **Huckleberry** Finn sau ca în „Cei trei mușchetari" regele și regina și atunci mama punea un sfeșnic între noi și aprindea lumînările și dacă eu nu voiam să mai mănînc mama spunea : „Sire, nu vă place pateul de prepeliță ?" — iar eu izbucneam întotdeauna în rîs fiindcă habar n-am cum o fi pateul de prepeliță. Dar tot mai mult îmi place pe plută, ca Tom Sawyer, însă jocul acesta îl facem doar cînd avem pește la masă.

Tocmai citisem **Moartea lui Ivan Ilici** și aprinsesem demult lumina. Mama îmi spusese să dau drumul la televizor, dar mă plictisește cînd au emisiune iar cînd n-au, la ce să mă uit ?

Am plîns puțin cînd am terminat și m-am simțit deodată foarte singur. Am plîns ca atunci cînd tata îmi citea poeziile **Vițelul** și **Cățeaua** de poetul ăla care a murit strîns de gît de eșarfa iubitei lui cînd erau în automobil, dar atunci n-am mai înțeles cum s-a sinucis într-o cameră de hotel dacă și ea s-a sinucis pe mormîntul lui ! Dar poate că le-am încurcat eu puțin !...

De obicei îmi place să stau în dormitor fiindcă miroase așa de plăcut, ca mama. Dar în seara aia mi s-a făcut frică și mi se părea că din oglindă se tot uită unul la mine, făcut tot din fum care se destramă. Am aprins și lustra, dar tot degeaba. În camera mea mi-era frică să mă duc fiindcă pe hol nu era aprinsă lumina și atunci mi-a venit să plîng și mai tare și am strigat-o pe mama de cîteva ori, dar cum avea să mă audă de unde era ? Și cînd mă gîndesc că tata îmi spunea că sînt un băiat curajos și întotdeauna cînd mi-e frică să mă gîndesc la băiețelul **singur pe lume** sau la copiii din **Cuore** sau la Tom și Huck care s-au dus singuri în cimitir cu pisica moartă, au asistat și la un așa-asa-asanisat și tot și-au revenit și tata mă strîngea în brațe și mă săruta, dar eu prea-i dădeam voie fiindcă sînt bărbat și numai fetele se pupă toată ziua, dar acum parcă tare aș vrea să mă pupe.

M-am uitat după chibrituri, dar nu le-am găsit și pe cînd mă uitam deodată poc ! s-a stins lumina și am rămas pe întuneric. M-am gîndit că Tom și Huck tot au beneficiat de ceva lumină, chit că era doar de la lună, dar la noi s-a stins lumina pe toată strada. Și cînd am deschis geamul și m-am uitat afară era ceață și cînd m-am întors m-am împiedecat de un fotoliu cred și am căzut și atunci mi s-a făcut frică de-a binelea și era atita de liniște și parcă pășea cineva prin casă și ușile tremurau, de parcă le încerca cineva anume să vadă dacă-s închise. Nu știu de ce, dar în momentele alea mi s-a părut că m-au lăsat cu toții singur și nu vor mai veni niciodată și nici nu mă gîndeam că orice-ar fi, tot o să se facă dimineață !

Și cînd mă gîndeam că înainte de a pleca mama îmi spusese **cînd ți-e somn du-te la culcare și lasă lumina aprinsă, ți-am făcut patul, nu mă aștepta** și eu chiar parcă vedeam cum am să mă duc la culcare și-n cameră ar fi cald și lumină și am să mă bag în pat și am să iau o carte în mînă, ca tata, și am să citesc mult și n-am să fiu adormit cînd va veni mama, am s-o aștept ca un om mare și ea o să vadă că am crescut și-mi va vorbi altfel, nu tot puișor, băiețel, micuțule ! Astea-s pentru copii !

Așa își fac oamenii planuri !... Mai tîrziu, cînd am stat de vorbă cu tata, am înțeles că situația mea seamănă cu a lui Ion Creangă care s-a dus să vîndă pupăza aia teroristă, făcîndu-și mii de planuri și cînd colo l-a dibuit și pe el moșneagul ăla spulberîndu-i toată bucuria, cum a spus tata.

Ei, și ce s-o mai lungim ! A sunat telefonul și eu m-am tîrît de-a bușilea prin cameră gîndindu-mă mereu că n-am să ajung la vreme și mama o să creadă că m-am culcat și o să închidă și cînd am ridicat receptorul parcă s-a aprins lumina : era tata care, cînd vrea, are o voce așa de blîndă că m-am liniștit pe loc, dar mai întîi tot am țipat de cîteva ori și am mai plîns puțin.

— Tata ! Tata ! Tata !

— Da, ce-i ?, l-am auzit.

— Tata, tata ! Sînt singur, tata ! E întuneric, tata ! Mi-e frică !

— Mama nu-i acasă ?

— Nu, a plecat, s-a îmbrăcat cu rochia, cu rochia.. cu...

— Bine. Și tu stai singur și ți-e frică, nu-i așa ?

— Da !

— N-are de ce să-ți fie frică. Îți mai aduci aminte de Huck și Tom ? Cînd s-au dus în cimitir cu pisica aia...

— Da, dar aveau pisica cu ei !

Atunci l-am auzit rîzînd și parcă nu se mai putea opri din rîs și încet-încet am început și eu să rîd, cred că mai mult de rîsul lui, dar și fiindcă mi-am amintit cum au fugit într-o cărămidărie sau cam așa ceva și acolo au auzit urlînd un cîine și credeau că-s dracii care veneau după ei și cînd colo era un cîine iar ei se jurau că or să fie cuminți apoi tata mi-a mai dat o mulțime de exemple și cred că tot am stat de vorbă vreo două ore la telefon și am rîs tot timpul ba chiar am avut curajul să-l las puțin și să mă duc să închid geamul și m-am întors repede înapoi și iarăși am stat de vorbă și a rîs tot timpul pînă cînd l-am întrebat de ce nu vine să stea cu noi și imediat mi-a părut rău că l-am întrebat asta fiindcă i s-a schimbat puțin glasul și parcă n-a mai fost atît de vesel.

— Hai, de ce nu vrei să stai cu noi ? Doar mama te-a iertat, l-am mințit eu și atunci mi-am adus aminte că mama plecase și era prima oară cînd mă lăsa singur și l-am întrebat unde s-a dus, dar eu cred că se gîndea la rochia aia nemaipomenită de care îi vorbisem fiindcă la început n-a zis nimic și mi s-a părut că s-a întrerupt legătura, dar el, Slavă-Domnului ! era tot acolo și mi-a răspuns **că este cu mama într-un mare restaurant și chiar acum mama îi face semne să vină la masă și eu m-am bucurat și i-am zis : — Deci veniți împreună !**

— Ei, nu, nu chiar așa. Cred că mai am niște treburi de rezolvat... Nu s-a aprins încă lumina aia ?

Și cînd m-am uitat, ce să vezi? Lumina se aprinsese și eu nici nu băgasem de seamă.

— Ba da ! S-a aprins, am exlamat.

Și tot atunci am auzit ușa descuindu-se cu grijă și am văzut-o pe mama intrînd și i-am spus și lui :

— Vezi că mama a plecat... A venit acasă chiar acum.. Tu de ce nu vii ? De ce n-ai venit cu ea ?

— Ehe, dar cu tine cine era să vorbească la telefon, deșteptule ! Dă-mi-o puțin pe mama.

— Cu cine vorbești, m-a întrebat ea. Și de ce nu dormi !

I-am întins receptorul. Înainte, cînd vorbea la telefon, se privea în oglindă. Acum, cred că nu-i mai plăcea rochia...

— A spus de cîteva ori da, da, da, și a închis.

Și tot în seara aia am încasat singura palmă pe care mi-a dat-o vreodată.

I-am spus că toți oamenii mari sînt niște mincinoși. Atunci m-a plesnit peste față și a fugit repede în baie să-și spele rimelul, dar eu am auzit-o, foarte clar,
plîngînd.

x

Noaptea aia a plîns de nu știu cîte ori și atunci, pentru prima dată nu m-am mai prefăcut că dorm și i-am zis :

— Lasă mami, tot o să vă împăcați voi...

Și nu știu de ce a început să plîngă și mai tare și a aprins lumina iar eu mi-am adus aminte de ce-mi spusese tata : „Ai grijă de ea, de la o vreme nimic nu-i mai merge; pare ea tare, dar nu e".

Tata era atunci puțin amețit, l-am simțit eu după răsuflare și cred că băuse pentru că în ziua aceea el trebuia să fie Muff Potter iar eu trebuise să-i duc rachiu și chibrituri la închisoare după care trebuia să mă mustre conștiința și să-l denunț la proces pe Joe Indianul.

Numai că, pînă acum,
procesul n-a mai avut loc.

29 septembrie 1989

Dorin SPINEANU

TEXTUL

lui Ioan Grașan

Vintul șuiera.. cum ? Se gindi cîteva secunde înainte de a trece cuvintele pe hîrtie, cumpănind in minte **sălbatic demențial, puternic,** iar apoi tăie decis și începutul. Ce-i asta „vintul șuiera" ? Clișeu, clișeu sută la sută Rudiment de lectură. Loc comun

nuvelă nu se începe cu o asemenea greșeală stilistică decît dacă ceea ce urmează este de o originalitate nemaiintîlnită, astfel incît banalitatea lăbărțată în susul paginii să poată fi trecută cu vederea Nu nu-i bine deloc

Se foi pe scaun nemulțumit și, din reflex întinse mîna spre pachetul de țigări din dreapta, dar se opri nou : ha, ha, scriitorul, nu-i așa, la masa de scris... inspirația, „drăguța ghe ea" se lasă așteptată... el fumează „țigară după țigară"... Puah !

Oare nu se poate trăi fără să te izbești... să te izbești... Doamne, altă porcărie : „omul care se izbește de lucruri neconcrete" căci, este evident, numai într-o schiță excesiv de realistă omul se mai izbește și el, săracul, de-o mobilă, de-o ușă, de-un perete, pe cînd aici, ehei... Aici personajul se „izbește" de idei. Daaa, noi și Camil Petrescu: el le-a văzut, noi ne izbim de ele. Alte timpuri. Altă rapiditate. Alt ritm.

Privi cu un ochi critic tot ce scrisese pînă atunci : ce naiba-i veni să „se lege" de vînt, căci, dacă-și aduce aminte bine, nici măcar „nu șuiera". Asta-i ! El stătuse tot timpul înăuntru, în holul blocului, era îndeajuns de răcit și nici prea gros îmbrăcat ca să-și permită să iasă afară contemplînd cu o atenție meditativ gînditoare starea vremii. Dimpotrivă: atunci cînd a coborît din tramvai și-a aprins o țigară și a făcut-o foarte firesc, neavînd motive să se apere de presupusul vînt care ar fi „șuierat" !

Dar parcă nici nu se cădea să înceapă așa, hodorone tronc : **Stăteam în holul blocului și-o așteptam pe Carmen.** Adică, în fond, de ce nu ? Orice propoziție este bună dacă, odată cu ea, ai găsit tonul firesc și cel mai optim de povestire. Frazele care vin după ea trebuie să n-o copleșească fizic, să n-o maltrateze, ci să se alinieze alături, cuminți, odihnitoare și line. În loc de „line" n-ar merge mai bine... „ascultătoare" ? „Ascultătoare" ar prinde mai exact ceea ce ar vrea el să spună dar uite că „line" se potrivește mult mai convingător Sună indiscutabil mai fluent o frază care are la capăt trei adjective cu terminații diferite. Este mai plastică !

Trase aer în piept își luă avînt de parcă ar fi sărit de la trambulină și scrise dintr-o răsuflare : **„Carmen era cea mai uluitoare experiență feminină pe care o avusese in ultimii ani".** Punct. **„Cunoscuse nenumărate femei in viața lui** — tăie „nenumărate" și-l înlocui cu „multe" ; Privi nehotărît și cu oarecare dezgust „în viața lui" însă, dînd a lehamite din mînă, continuă — **dar ea însuma într-o atît de mare măsură calități disparate și difuze în zeci de femei remarcabile încît, după un sfert de oră, foarte emoționat, avea în suflet teama și stupefacția neîncrezătoare a alchimistului care, după ani de experiențe obositoare găsește — in sfîrșit —, pe fundul creuzetului un bănuț de aur. Foarte frumoasă inteligentă, talentată, cultă, rasată, emanînd în permanență un aer de-o distincție și-o eleganță de-a dreptul unice, avea strălucirea, impecabilitatea și forța imaginii unei extraordinare perle odihnindu-se pe-o catifea roșie".**

Se luă cu mîinile de cap (vorba vine, înțelegeți) : unu, doi, trei, patru, cinci epitete la rînd, terminate încă"!; comparația era forțată, grosolană, aproape impudică, inelegantă și vulgară; îndeajuns de exorbitantă pentru ca să nu poată fi crezută !; două metafore înmărmuritoare una după alta ! Plus că, ultima găselniță avea în ea ceva opulent, lasciv și molatec, aproape kitsch ! Descurajant ! În felul acesta nu va termina niciodată ce vrea să spună, iar lectorul va fi obosit de la primele pagini !

Doamne, oare toți scriu la fel de greu ? Aici — totuși — este și mîna inspirației, căci Carmen, în fond, nici nu este chiar atît de frumoasă. Da. Are ochii verzi și un păr lung, castaniu, talia suplă și picioarele destul de reușite, dar și coșuri pe față, și o ușoară burtă și gleznele cam groase și... **Ho !**

Se opri și se certă singur: ce faci? Dacă mai continui mult va reieși că e de-a dreptul hidoasă. După ce dădu un ocol bucătăriei și fumă o țigară (bineînțeles, o țigară scriitoricească !), se așeză la masă și, cu umerii căzuți, învins, scrise avînd un nemaipomenit sentiment de vinovăție : **„Carmen este, in general, o ființă foarte plăcută".** Își înfrîna sălbatec dorința de a tăia „foarte", ba mai mult : mai scrise unul ! **„Carmen este in general,** (generalul mă-ti de laș ! înjură în gînd), **o ființă foarte foarte, plăcută".** Apoi, rotunjind conștiincios și inutil fiecare literă, cu o lentoare implacabilă, de parcă și-ar fi ars liniștit și metodic actele și banii sub incidența unei hotărîri disperate și ultimative, străin fiind intr-o țară străină, adăugă fără virgulă : **„tenace", „inteligentă"** (subliniat de două ori), **„neașteptată in tot ce face sau gîndește", „demnă", „rasată" „unică".** Copie încă o dată „unică". La sfîrșit, mîna caligrafie aproape singură ultima propoziție, cu răbdarea sîrguincioasă și cretină a elevului din clasa întîia ce transcrie din abecedar : **nu pot continua acest text despre Carmen pentru că mi se pare că o iubesc.** Cei doi de „că" de pe ultimul rînd îl jigneau aproape dureros, cu insolența lor bețivă, dar nu mai modifică nimic ci, scrîșnind din dinți puse punct și se semnă.

*

Flori
mări înmărmurite
nupții-n transă
erupții peste creștet
peste aripi
dați-mi
stați-mi duh !
Luați-mă cu voi
făceți în muguri
să podidesc și-n nebunie
cînd de cîntec
îmi izvorăsc
arterele de-a dreptul
și bucuria
— una —
din văzduh !

*

Sunt inflorit cu zarzări
pînă-n ceruri
De mir de mireasmă
și noaptea-i ajunsă
acuma a oaselor,
și umbra cenușii
lor cînd nici mările
nu vor mai fi
ce mă poartă —
sunt numai pe drumuri
sub rugă
o pulbere caldă
un serum în cădere —
cu fericirea ce nu mai
pot s-o ating
nu-mi mai este
dată-ntr-o soartă
se cuminecă bete
copleșite de har
de-atotîndurare
ființele-n cer

*

Vedeam cu palmele
cu sîngele
cu pieptul —
nu furie ci aripi aripi
îmi izbucneau
îmi vîlvîiau în jur
Că scriu credeam
din nori cu focul care
în mîinile lui Jupiter
și-n transa
de peste uragane
ține singur
pe stîlpii lui Pămîntul
— pulsul pur !

*

Sunt aripi în
aprilie aprinse
și primele-apariții — a pîlpîind
ectoplasmiile delirului de lire
ce-mi rup din trup
de verbe-un turn.
Nu-i urmă
a umbrei orelor
orfeice să nu mă
beat recunoască suflu
Porii-n prunii
de-un sînge înflorind
ce cîntă-n ceruri
cu-aripile arhanghelilor
s-au orbiți
ai mîinilor deschis !
Mai este-o noapte
o nupție și
un de raze abur
al aurului aurei.
un de raze abur
și ruga
cu care-s fug
e atinsă ! Florile
vîlvorile de alb
de la altarul
aprinderii suflărilor
vin vii
acoperă
îneacă
beau pămîntul !

*

Sunt ultima-n
cer bucurie ?
Tot ce-i văzduh izvorăște
dă-n floare
se sparge acuma
din sîngele meu ?
Puls sunt de
flacără-ntreg
pînă-n numen
pînă-n entelehie
Pe-artere-mi
în furie foc în
verb dezvelind
și-n acest cînt
tună-ntre ginți
Dumnezeu.

Nicolae IONEL

PERSONAJUL

Soarele scăpară către asfințit. Pe drumul care venea dinspre oraș, o siluetă îngropată în praful gros înainta cu pași obosiți. Omul părea tînăr și era îmbrăcat în haine muncitorești, de doc ieftin. Pe cap purta o șapcă lăsată multă în jos, cu cozorocul lat, care-i apăra ochii de văpaia roșietică a soarelui. În mînă nu avea nici un fel de bagaj. Pășea încet, aproape tîrîindu-și picioarele și în general avea aerul unui om căruia puțin îi pasă de orice.

Ajuns în dreptul unei stații de autobuz se opri cercetînd-o cu ochii pe jumătate mijiți de parcă ar fi calculat ceva, apoi se îndreptă cu pași hotărîți către ea. Stația era de fapt un adăpost din tablă ruginită, care avea în partea din fund o bancă de lemn. Omul se așeză pe bancă, scuturîndu-și înainte de acesta hainele. Șapca o bătu de două, trei ori de picior, apoi și-o puse sub cap și se întinse cu totul pe bancă.

În curînd se însera de-a binelea. Din cînd în cînd, la intervale mari de timp, pe drum mai trecea cîte o mașină cu farurile aprinse. Lumina lor spărgea pentru cîteva clipe înveliul de tablă ciuruită al adăpostului, făcîndu-l pe om să deschidă ochii și să-i țină așa pînă cînd mașina se depărta. Noaptea căzu repede, oarecum pe neașteptate, fără să aducă însă și o schimbare de temperatură. Așezîndu-se mai bine pe bancă și strîngîndu-și hainele în jurul corpului, după ce își încrucișă mîinile la piept, încet, încet omul adormi. Pieptul i se ridica și cobora într-un ritm egal și liniștit, semn că somnul îi era adînc. Noaptea, în jurul lui, se făcea tot mai deasă. Se auzea numai țîrîitul stingher al unui greier undeva în dreptul barăcii.

După cîteva ore omul se trezi brusc, deschizînd ochii larg. Cîteva clipe nu-și dădu seama unde se află, dar nici nu făcu vreo mișcare. Se ridică apoi în picioare și se întinse larg, pocnindu-și oasele. Se simțea bine, somnul îl refăcuse complet. Așezîndu-se înapoi, își aprinse cu gesturi tihnite o țigară pe care o extrăsese din buzunarul de la piept al salopetei. Lucirea flăcării chibritului sparse întunericul ca o piatră azvîrlită într-o fîntînă. La lumina ei obrazul îi apăru alb și destins, fără riduri, murdărit doar de-o barbă rară și blondă.

Omul fuma cu plăcere țigara, trăgînd fumul adînc în piept și expirîndu-l zgomotos. După ce termină țigara ieși în drum și privi îndelung cerul. Noaptea se subțiase parcă ușor, ușor să se lumineze de ziuă, deși era încă foarte devreme.

STORCK

Iar se văzu o mașină mergînd spre oraș. Ca și cum s-ar fi speriat de ceva omul se retrase în întunericul adăpostului. Mașina trecu la fel ca și celelalte, cu viteză, neîncetinind decît la curba din intersecție.

„La urma urmei" spuse cu voce tare omul, „cînd se va lumina de-a binelea nu voi mai avea unde să mă ascund. Zadarnic fug".

Își aprinse gînditor o altă țigară. Acum îi era parcă și foame și sete. După ce mai stătu cîteva minute înăuntru, pe bancă, se ridică brusc în picioare și ieși drept în mijlocul drumului.

Se văzură din nou o pereche de faruri. Omul începu să-și agite brațele cerîndu-i să oprească. Mașina, o cisternă de lapte, opri. Omul fugi repede pînă la ea, îi spuse cîteva cuvinte șoferului, acesta dădu din cap și omul luă loc în cabină. După a plecat m-am posomorît dintr-o dată și eram cît pe-aci să izbucnesc în plîns. N-am făcut-o, însă oricum era păcat : putea ieși o povestire bună. Cine-o fi fost oare și de ce m-o fi părăsit așa de brusc personajul meu? Doar nu-l supărasem cu nimic.

Cornel George POPA

Lumea văzută din „Wiener-Walzer“, vagonul 402*)

*) *N-aş fi publicat aceste însemnări, care n-au nici o pretenţie literară, dacă o călătorie în Germania, făcută în această iarnă, nu mi-ar fi dat prilejul de a pătrunde, pentru a-i cunoaşte tainele, în vagonul de dormit Bucureşti — Viena al „Orient Expresului“. Cum n-am văzut nici o deosebire între cele consemnate de mine cu aproape un deceniu în urmă, călătorind atunci cu musicalul „Wiener-Walzer“, şi „confortul“ actual din trenurile româneşti internaţionale (să nu mai vorbim de cele de pe liniile interne), m-am gîndit să fac publice aceste vechi impresii de călătorie. Mulţumesc, şi pe această cale, doamnei şi domnului dr. Leporda, care mi-au păstrat, cu o mişcătoare prietenie, în casa lor primitoare din Neuburg an der Donau, ferindu-le de ochi indiscreţi, cele trei caiete scrise între 1982 şi 1983, în Germania, Austria şi Franţa, din care am extras notele de faţă.*

În prima zi a lunii august, puţin după miezul nopţii, ne-am urcat în rapidul de Viena, după ce am traversat, din Balta Albă pînă în Gara de Nord, un Bucureşti adormit, scufundat în întuneric, un Bucureşti care seamănă tot mai mult cu un sat mare în care au răsărit, inexplicabil, multe foarte multe blocuri. Ne ocupăm locurile în vagonul de clasa I nr. 402, în trenul acesta care se numeşte (nu înţeleg de ce) „Wiener-Walzer“. Constat îndată, ocupîndu-ne locurile reţinute încă de la Iaşi, că am pătruns în vagonul cel mai rău mirositor din Europa. Şi suntem într-un tren, ca să spun aşa, de plăcere. Scopul acestor vagoane este să-i aducă pe europeni „în petrecere“ pe litoralul Mării Negre. Vara, vagoane din acest tren ajung pînă la Mangalia. Mirosul de urină, şi de necurăţenie, în general, care ne chinuieşte şi ne va chinui şi în ziua următoare, îşi va dezvălui cauzele de îndată ce sîntem obligaţi să folosim w.c.-ul. Apa nu curge, hîrtia igienică lipseşte, săpunul de asemenea, de şervete de hîrtie pentru mîini nici urmă, murdărie peste tot. Mica încăpere n-a venit de multă vreme în contact cu vreo substanţă dezodorizantă sau detartrantă, în acest vagon care a pornit din Bucureşti într-o lungă cursă internaţională fără să cunoască nici măcar mătura vreunei îngrijitoare. Aceste biete femei îngroaşă de multă vreme rîndul şomerilor de la noi.

ACEŞTI FERICIŢI, DAR CAM IGNORANŢI CĂLĂTORI STRĂINI

Vagonul 402 din trenul de plăcere „Wiener-Walzer“ va duce în lume, nu-i aşa, ecourile realizărilor socialismului din ţara noastră, un socialism care şi-a propus, ca suprem ţel, fericirea şi bunăstarea oamenilor. Aceşti fericiţi, dar cam ignoranţi călători străini, din vagoanele româneşti ale rapidului de Viena, nu prea citesc, însă, discursurile din „Scînteia“, care vorbesc cu atîta convingere despre cel mai înalt grad de civilizaţie pe care l-am atins noi în ultimii şaptesprezece ani! Bieţii de ei, aceşti neajutoraţi turişti străini, neputînd beneficia de informaţiile atît de profesional oferite de „Scînteia“, sînt nevoiţi să cunoască realităţile româneşti doar pînă la vîrful nasului. Şi vagonul 402, cu cel mai modern echipament sanitar din lume, le oferă surprize cîte vor. Există însă un răspuns la toate, chiar şi la mizeria pe care o dezvăluie acest spaţiu infim de ţară socialistă pe patru roate şi pe drum de fier. Ni-l oferă tot „Sînteia“. Noi nu suntem „consumatorişti“ (ce termeni mai folosesc şi cei de la „Scînteia“!), adică nu consumăm săpun, detergenţi, dezodorizante, şampon etc., şi nu avem nevoie nici chiar de lapte pentru copii, de carne, brînză, şi alte articole de lux...

În Bucureştii anului 1982, în mijlocul verii, pe o căldură de treizeci de grade, care stimulează aşa cum trebuie glandele sudoripare ale populaţiei, săpunul lipseşte cu desăvîrşire. Din gura celui mai iubit fiu al poporului ies, în schimb, mereu aceleaşi baloane de săpun despre bunăstare. Alergînd din cartier în cartier, n-am găsit nicăieri nici măcar faimosul săpun „cheia“, nici săpunul de rufe rău mirositor şi îmbăloşat de te întrebi ce poate să intre în compoziţia lui. Cît trist adevăr doar în două cuvinte: „Lipseşte săpunul!“ Cutremurătoarea sintagmă cuprinde mai mult adevăr despre socialism decît toate volumele lui Marx, Engels, Lenin, Stalin şi Ceauşescu la un loc. Unde sunteţi voi, buni domni fanarioţi, Mavrocordaţilor şi Ipsilanţilor, Callimachilor şi Moruzeştilor, să vedeţi cît de naivi aţi fost, cît de cinstiţi, cît de înţelegători, cît de îngăduitori, de blînzi şi omenoşi, voi învăţaţilor şi abililor dragomani greci, veniţi de la Stambul să vă procopsiţi la noi? Astăzi, în regimurile egalităţii în mizerie, sărăcia generalizată ucide dorinţa de a avea, de a se afirma prin iniţiativă personală, distruge spontaneitatea, ca formă de manifestare esenţială a inteligenţei, şi emulaţia, devenind frîna cea mai teribilă în calea oricărei schimbări.

TOTUL PENTRU OM: DE LA FURAJELE CABALINE... LA HRANA ANIMALELOR DIN PARCURILE ZOOLOGICE

N-am găsit nici la Bucureşti, pentru că la Iaşi nu mai există demult, cafea — înafară de „nechezol“, cu aluzie la furajele cabaline pe care le ingurgităm, dacă se întîmplă să găsim şi această „cafea“ de orz (110 lei kg). N-am găsit, în Bucureştii acestui început de vacanţă, nici o fărîmă de brînză. Şi visam totuşi, pentru drum măcar, la puţină brînză topită, din cele cîteva sărăcăcioase sorturi care mai erau în comerţ cu cîţiva ani în urmă. N-am găsit nici muşchi de porc, cotlet haiducesc, muşchi picant, pastrama etc. (toate între optzeci şi şase şi o sută douăzeci de lei kilogramul). Am fost obligat să cumpăr cel mai bun salam pe care l-am găsit într-un magazin specializat în produse din carne. La prima felie tăiată, am văzut că el cuprinde enorm de multe zgîrciuri, bucăţi dubioase de grăsime sau de carne, alimente care, altădată — ca astăzi în toată lumea — se puneau în vînzare pentru cîini şi pentru animalele de prin parcurile zoologice. Am reuşit să cumpăr, în schimb, fructe frumoase, caise, mai ales, de la ţărani (ce ne-am face, mă întreb mereu, fără aceşti producători particulari?), în piaţa din Balta-Albă, şi sucuri indiene şi cubaneze, inexistente la Iaşi. Ciocolata este, însă, la Bucureşti ca şi la Iaşi, de nerecunoscut. Fără cacao, fără unt, fără lapte, fără cantitatea de zahăr necesară, produsul care se vinde drept ciocolată este

STORCK

un fals grosolan, un amestec bizar de substituenţi obţinuţi din tot ce vrei şi nu vrei, numai din ce trebuie nu. Preţul este însă de ciocolată. Ne aflăm în faţa unei colosale afaceri de înşelăciune, ca şi în cazul surogatului de cafea care se vinde la preţul cafelei, un preţ mai ridicat chiar decît al cafelei de foarte bună calitate de la Viena (circa o sută de şilingi). Dar untul, care este margarina curată şi se vinde la preţ de unt, dar laptele, în două cu apă vîndut ca lapte, dar vinul falsificat, atît de scump astăzi, dar carnea de vită bătrînă, vîndută drept carne de mînzat?! Toată această mare afacere de înşelăciune este de competenţa justiţiei şi cade direct sub incidenţa unor articole foarte precise din codul penal. Aşa se face că astăzi, prin ridicarea preţurilor (legală?) şi prăbuşirea ilicită a calităţii, produsele alimentare sunt mai scumpe în România decît în orice ţară din lume. Orice negustor, din orice parte a lumii, dacă s-ar încumeta să vîndă astfel de surogate drept produse alimentare de cea mai bună calitate ar înfunda puşcăria şi n-ar mai avea dreptul să facă comerţ toată viaţa. Pe cînd la noi...

Cu cumpărăturile noastre sărace, ne-am instalat în vagonul 402 al rapidului de Viena, cu nume atît de muzical şi de îmbietor, încercînd să dormim măcar. Mirosul îngrozitor, muştele atrase de murdăria din vagon şi geamurile care nu se închideau cum trebuie (atît cel din compartimentul nostru cît şi cel de pe culoar) ne-au împiedicat să adormim. A doua zi, către prînz, am ajuns la Arad. O surpriză plăcută la frontieră: vameşa, o femeie drăguţă, este prevenitoare şi corectă, iar maiorul care ne controlează paşapoartele este amabil şi bine dispus, pus chiar pe glume. Nu seamănă cu funcţionarii noştri care, de obicei, sunt acri, nepoliticoşi (doar reprezintă autoritatea!) şi plini de importanţă.

COMPLEXELE LUI DINICU GOLESCU ÎNCEP LA FRONTIERA UNGARIEI

În Ungaria începe să se schimbe ceva în vagonul nostru. A apărut, mai întîi, o îngrijitoare, în halat albastru, cu făraş şi mătură, care a eliminat toată murdăria acumulată în lunga călătorie prin ţara noastră a vagonului, de la Mangalia la Curtici. Se vedea clar, pe faţa ei, că este profund nemulţumită de starea în care a găsit vagonul. De remarcat, în primul rînd, că ungurii dispun de un personal de îngrijire pe care noi l-am lichidat ca neproductiv. În al doilea rînd, „consumatorismul“, condamnat la noi ca element de stagnare, nu afectează consumul necesar, în care intră şi asigurarea igienei: săpunul, detergenţii, hîrtia igienică şi apa (pentru că şi aceasta s-a raţionalizat la noi în favoarea industriei).

Traversarea Ungariei, chiar fără să coborîm din tren, ne-a mai rezervat şi alte surprize. Complexele lui Dinicu Golescu devin tot mai împovărătoare pentru călătorul român. Mai mult, ele sunt sporite de lipsa oricărei perspective, în timp ce Golescu, şi toţi patrioţii români din prima jumătate a secolului al XIX-lea credeau cu fermitate în schimbare şi erau animaţi în cel mai înalt grad de dorinţa de a lichida rămînerile în urmă. Astăzi, aceste rămîneri în urmă, aceste enorme lipsuri din perimetrul consumului necesar (fie că este vorba de alimentaţie, de şcoală, de sănătate, de călătorii, de un minimum de confort şi chiar de divertismentul necesar, vital pentru cineva care munceşte greu, toate aceste insuportabile, omorîtoare privaţiuni sunt considerate (culmea!) condiţii ale... progresului. Dinicu Golescu avea dreptul să spere că-şi va vedea ţara în rînd cu cele civilizate, pe care le vizita. Noi nu avem acest drept, atîta timp cît ideile dăunătoare despre consum, se menţin, paralizînd gîndirea economică. Umilinţa noastră, cînd observăm diferenţele enorme, în modul de viaţă, care încep la graniţa ungurească, sub raportul strictei necesităţi, nu ale luxului, devine chinuitoare.

COMPORTAREA TINERILOR UNGURI ESTE DEGAJATĂ ŞI FIREASCĂ

În vagon au rămas puţini călători după trecerea frontierei. Cîţiva bătrîni din Transilvania, o familie de unguri (părinţii şi doi copii) şi noi. Ungurii de alături şi-au vizitat probabil rudele din România şi acum se întorc acasă. S-au chinuit, bieţii de ei, în vagonul 402, dar acum răsuflă uşuraţi. Se pot spăla, în sfîrşit, şi dacă jegul şi praful de pe fotolii nu poate fi înlăturat, cel puţin nu mai miroase atît de urît. Copiii aleargă veseli la vagonul restaurant să-şi cumpere coca-cola şi părinţii, prin serviciile capului familiei, bere. Ne regalăm şi noi cu salamul dubios cumpărat la Bucureşti (care a devenit şi mai respingător la culoare între timp) şi ne potolim setea cu sucul indian cumpărat la Bucureşti, destul de bun. Timpul trece repede şi ne trezim la Budapesta. Gara, mult mai puţin aglomerată decît cea din Bucureşti, cum am constatat de fiecare dată cînd am trecut pe aici, se apropie ca aspect comercial de cele occidentale. La tonetele de pe peroane pot fi cumpărate aceleaşi produse pe care le găseşti în Occident. Articole care la noi pot fi cumpărate numai în magazine speciale (aşa-zisele shopuri) şi numai în dolari, pot fi cumpărate aici de toată lumea cu moneda naţională. Familia de unguri cu care am făcut călătoria pînă aici coboară şi se urcă în vagon un grup de tineri care vorbesc englezeşte. Sunt, de fapt, trei americani (un cuplu şi un prieten) şi vreo 4—5 unguri, fete şi băieţi, probabil studenţi, după aparenţe cel puţin. Americanii şi-au petrecut vacanţa, sau o parte din vacanţă, la prietenii lor din Ungaria. Bănuiesc că schimbul este reciproc. În orice caz, apropierile dintre străini şi populaţia locală nu par a fi practic interzise, ca la noi (taxă în valută, interdicţii de găzduire, obligaţia anunţării oaspeţilor la poliţie, chiar pentru o foarte scurtă vizită, suspiciunile de tot felul etc.). Comportarea tinerilor unguri este degajată şi firească. Se despart cu efuziune şi promisiuni de revedere, după ce s-au fotografiat şi au rîs copios pe peron, lîngă vagon, în aşteptarea, cam lungă, a plecării trenului. Nu putem să nu-i comparăm pe aceşti tineri unguri, care se comportă normal, fără complexe, în raporturile dintre ei şi oaspeţii lor străini, cu atîţia tineri de la noi, aduşi de legi şi dispoziţii poliţieneşti, care culpabilizează legăturile cu persoanele venite de peste hotare, în situaţia unor mici sălbatici. De altfel, cîţi străini mai au curajul să ne viziteze cînd ştiu că au de înfruntat, pe lîngă dificultăţile călătoriei, sărăciei şi scumpetei din restaurante, neajunsul cel mai mare: nefirescul relaţiilor stabilite de lege între oamenii din ţări diferite. Privindu-i pe aceşti tineri, N. nu poate să nu se gîndească la copiii noştri şi văd că suferă. Părăsim Budapesta plini de amărăciune. Nu credeam că sentimentele de umilinţă şi complexele de inferioritate (să nu uităm că, spre deosebire de Dinicu Golescu, care avea în buzunarele adînci ale hainelor lui orientale destui galbeni, românii călătoresc astăzi aproape fără bani), care îl copleşesc de obicei pe călătorul de la noi în afara ţării, îşi vor muta spaţiul de apariţie chiar la frontiera ungurească. Altădată, cu zece, poate doisprezece ani în urmă, nu aveam de ce ne simţi într-o poziţie de inferioritate în multe din ţările din est. Astăzi, la fiecare pas, în nefericita, în săraca, în ocupata de către o armată străină Ungarie, românii fac complexe de inferioritate, se simt frustraţi şi umiliţi.

(va urma)

AL. ANDRIESCU

STORCK

Un poem despre Marele Artist

Marele Artist stă singur la cîrciuma „Corso" și bea bere la halbă.

Afară e frumos, cer senin, adînc. Frunze de toamnă.

La ora patru fix, Marele Artist face semn cu mina, cheamă o birjă, Birja sosește: patru cai negri, focoși necheazā lîngă masa sa, bat din copite în ciment. Berea se revarsă pe masă, iar Marele Artist își trimite acasă pălăria neagră și bastonul.

„Întîi umbra, apoi trupul spune, sau poate că invers." Și adaugă: „Astăzi vreau să fiu singur".

Peste pălărie și baston pune o coroană mare de flori și o panglică albă pe care scrie cu litere aurii: „REGRETE ETERNE NU TE VOM UITA NICIODATĂ". După care mai comandă un rînd de halbe.

„Unde au mers zece, spune, încape și a unsprezecea. Cifra doisprezece pentru noi e nefastă. Vom sări direct la treisprezece...". Și varsă a douăsprezecea halbă în cinstea marelui Will jos, la piciorul mesei. Cifra doisprezece e a lui", murmură și aruncă halba în stradă.

După o oră Marele Artist mai cheamă o birjă și își expediază acasă monoclul și mustața.

„Lucrurile, spune, nu trebuiesc lăsate singure. Singurătatea e o boală grea și fără leac. Pălăria însoțește bastonul iar mustața monoclul. Singurătatea lucrurilor e mai cumplită decît singurătatea ființelor. Spiritul animă corpul, dar unde nu există decît corp, în locul spiritului bîntuie frigul. Lucrurile se acoperă de o sudoare rece, grea, de moarte... Da, e îngrozitor...". Lîngă monoclu și mustață pune o coroană de flori: pe o panglică albă cu litere aurii scrie: RUDELE TALE TE SALUTĂ. NU TE VOM UITA NICIODATĂ! COPACII ȘI VÎNTUL. Bea din halbă și privește absent un peisaj înghețat cu arbori scheletici, din care vîntul smulge frunze de toamnă și le aruncă pe străzi. Mai face un semn pentru un rînd de halbe.

Apoi calm, la fiecare interval de o oră, Marele Artist trimite acasă: cravata, cizmele, fracul, ceasul, cămașa ș.a.

„De lucruri m-am despărțit, spune, dar imaginea lor persistă în mine sub forma unor umbre. Și umbrele nasc sentimente. Dacă m-aș putea lepăda de sentimente cum m-am lepădat de haine. Toate sînt de prisos în clipa de față...".

Marele Artist rămîne la masă pînă la închidere. La ora patru dimineața se ridică în sfîrșit de pe scaunul său și însoțit de logodnica sa Umbra, care-l ține de brațul drept, și sprijinit de cealaltă parte de o doamnă înveșmîntată în alb și cu o esarfă mov, iubita lui, Poezia, se îndreaptă acasă. În fața lui se întinde un lung convoi mortuar, de la cîrciuma „Corso" pînă în Podul de Fier, Moara de Vînt și cimitirul Eternitatea. Un convoi de haine ce înconjoară orașul. O lună plină luminează acest convoi ce plutește în ceață la o palmă de caldarîm. În urma convoiului, Artistul merge desculț și cu capul răvășit de vînt. Cîntă la trompetă: sunete răsună straniu în noapte.

„Da, spune Marele Artist, toate sînt de prisos în clipa de față!"

Lacrimi mari și viu colorate se scurg din ochii lui înroșiți de alcool și se sparg pe trotuar.

„A trecut și noaptea asta, pînă la ziuă nu mai e mult", spune. Silueta lui albă lunecă în urma ultimei birje, în care se lăfăie ceasul lui de buzunar cu capac de argint și urechea sa dreaptă, retezată de la rădăcină și învelită într-un ziar.

„Arta cere sacrificiu, spune. Aici urmăm un vechi și nobil exemplu... Casa noastră este singurătatea noastră și ușa ei e melancolia. Pe ea intră vîntul".

Ajungînd la un colț de stradă, în dreptul unui semafor, Marele Artist își ia rămas bun de la însoțitoarele sale și cotește la stînga spre casa sa. Cele două siluete, una albă, cealaltă neagră, mai neagră decît întunericul nopții, își frămîntă mîinile de disperare și se îmbrățișează strîns, hohotind de plîns una pe umărul celeilalte.

...În sfîrșit, îl vedem pe Marele Artist la aceeași oră, stînd la aceeași masă din colț și încercînd să reconstituie evenimentele. Memoria lui e ca un ceas plin de nisip în care a intrat apă.

„Lucrurile vechi chiar dacă nu folosesc la nimic sînt prețioase prin trecutul lor. Eu pot să exist, gîndește, chiar și atunci cînd memoria mea nu există. Pentru a rezuma ziua de ieri, vom lua azi totul de la capăt. Orice zi își are propria ei soartă...".

Acesta e poemul despre Marele Artist sau, mai bine zis, doar scenariul poemului.

Nichita DANILOV

chacall

French – cancan

Consignație de tablouri. E devreme, nu intră încă nimeni, stau de vorbă cu patronul, s-a-ntors as'noapte din Turcia, ce mai zic turcii? Ce să zică? ramele tablourilor țipă frumos în bătaia reflectoarelor, pe trotuar trece soția patronului, bye, bye, ce mai zic turcii? ce să zică?, la Mitropolie bate de nouă, s-aude bigbandul de la B.B.C., soția patronului trece în jos, bye, bye.

Intră un țăran. Are o afacere cu patronul.. Treaba ceea. Stă cu pălăria într-o mînă, în cealaltă are o geantă de vinilin, cioarsă, poartă doliu la rever (taică-su), discută cu patronul, nu se uită la tablouri, chiar frate-tu l-a omorît? întreabă patronul? da, dumnezeu să-l ierte, și credeți că treaba ceea? da, se face, dar ai oleacă de răbdare, mai schimbăm o vorbă, ce mai e cu funciarul? întreb, păi, nu v-am spus? l-a omorît prostu, și tot nu se uită la tablouri, e secetă? e secetă, prin fața vitrinei trece soția patronului, cînd mai vin? întreabă țăranul, pe la o joi, răspunde patronul, bine, zice țăranul și se întoarce spre unul din tablouri.

— Ce-i acolo?

— French-cancan.

— Cum?

Soția patronului trece în sus.

Val GHEORGHIU

Umor ?

Paradoxuri banale

Zilele fierbinți, nebunia belicoasă și apropierea sfîrșitului de secol & mileniu, ne pun în fața unei aparente bizarerii, pe care moșii și stră-babele noastre ar fi afurisit-o din străfundațiile bojocilor: confundarea normalității cu absurdul. Dacă domnul Wilde ne reamintea mereu că existența imită ficțiunea, nu văd de ce, pînă la urmă, n-am accepta și noi, resemnați, ideea inversării binelui cu răul. A răsplatei dostoievskiene, cu pedeapsa tip Dallas (serial care a alinat rănile unchilor noștri, iar acum indignează gustul nepoților lor).

Bucuros că untul, salamul, carnea grasă, carnea slabă și carnea de tun s-au scumpit, după 1 aprilie, cu numai 400 la sută, mă apuc și propun numai trei oaze de fericire:

1) șomajul. 2) pușcăria. 3) moartea. Le vom lua pe rînd..

1) SÎNT FERICIT: — îmi mărturisește un verișor de la țară, trimis acasă de la „Anvelope Florești", cu numai 33 la sută din salariu. Cerîndu-i explicații omul îmi justifică imediat (fosta) anomalie: luînd doar o treime din retribuție, cheltuiește mai puțin pe abonamentul C.F.R. & „ocazii", strică mai greu hainele și pingelele, bea mai puține țuici cu colegii de schimb își înșeală mai rar nevasta cu fufele de la uzină (pe care, înainte, trebuia să le invite și la cîte-o bere), mă rog.. Cei 2 000 mai puțin pe lună îi aduc, pe lîngă liniștea neprețuită, pe lîngă economiile de mai sus, pe lîngă un ficat și-o conștiință mai curată, venituri substanțiale rezultate din micile servicii pe care le face, în acest răstimp, consătenilor nepricepuți, neajutorați, ori supra-aglomerați.

2) SÎNT FERICIT! — îmi declară un bătrînel cu care nevastă-mea conversează în fiecare dimineață, la ora 5, la coadă la lapte: azi noapte am furat cinci găini dintr-o curte și am lăsat numele plus adresa mea în coteț: mă vor depista azi și mă vor aresta; nu mult, cam vreun an. În fine, voi avea ce mînca, ce citi (acolo îți dau cărți și reviste pe gratis!), nu voi avea grija luminii a chiriei, a îmbrăcăminții... Un an mă voi odihni și, în timp ce voi vă veți da de ceasul morții, căutînd soluții salvatoare, eu mă voi odihni, așteptînd să treacă efectul nociv al liberalizării definitive a prețurilor....

3) SÎNT FERICIT: Simt că voi muri! — mi-a spus vecina de sus, zîmbind împăcată cu toate. Nu mai am răbdare, nici îngăduință să trăiesc. Sînt obosită de cutremure, revoluții, războaie, calomnii, răutate. Noi, cei care nu mai putem munci, am ajuns să fim urîți de copii (fiindcă amînăm data în care le vom lăsa lor tot ce avem), de administrația statului (fiindcă ne dă bani degeaba), de vecini (care s-au plictisit de figurile noastre posace). Mă duc, pînă nu transformă Parlamentul pedeapsa cu moartea, în... pedeapsa cu viața!...

N-am știut ce să-i răspund bătrînei: după cum au început, n-ar mai mira pe nimeni...

Bogdan ULMU

Confesiunile unui băutor de ceai

Motto:

Ceai negru, ibric albastru,
M-a făcut mama sihastru,
De-aceea dau telefoane
La coconi și la cocoane
Și produc dezastru!

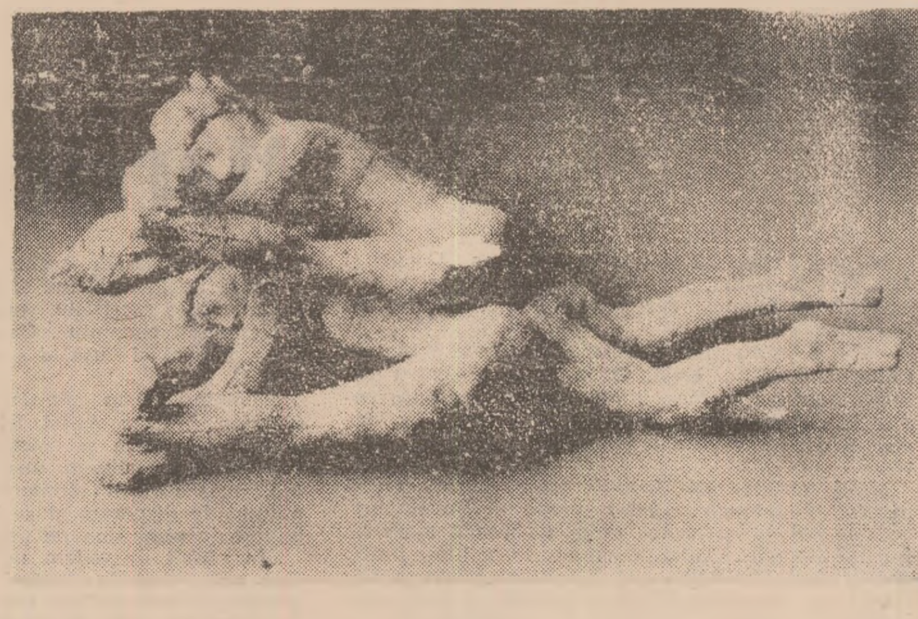
Acum trebuie să scriu. Îți vorbeam (nu „scriam", pentru că de fapt „discut" cu tine) despre sentimentul de invidie, de ranchiună pe care mi-l provoacă încăpățînarea ta de a scrie, bine, rău, cum o fi, dar de a scrie mereu, mereu și apoi de a alege, de a ajusta (la doi-trei ani o dată) ce-i „valabil" și a publica. Una din legile elementare pe care le-am descoperit (deși fusese descoperită de mii de ori de alții, dar asta nu conta) a fost aceea de a scrie prost pentru a avea ce îmbunătăți. Mai exact: curajul de a scrie prost Pricepi? Mă enerva atît de tare un rînd idiot încît eram în stare să stau o săptămînă pe el, pînă îl făceam (sau aveam impresia că-l fac) să iasă bun, să se îmbuce cu altele, să dea poezia. Din clipa în care m-a plictisit repetabila tîmpenie ce presupunea corijarea cu un efort crunt, sîcîitor pînă la insomnii, certuri izbucnite din senin, obiecte fragile trîntite de podea, părăsirea familiei, plecarea inopinată la antipozi de-a lungul căii ferate, țopăind alarmant de rapid din traversă în traversă, da, din clipa aceea n-am mai scris nimic! Deci lenea e, în ultimă instanță, mama, mămica, mica tuturor neputințelor noastre. Îți dai seama că nu mai este timp de așteptat inspirația, printre brusturi și zarnacadele, ca la 20 de ani. Sînt obligat, dacă vreau să mai scriu ceva-cumva, s-o iau nonstop prin arătură, chit că-mi frîng gîtul și sufletul, se duce naibii reputația de scriitor la fix, mă ia critica și Jules Verne toate săptămînile ce-mi mai rămîn pînă la sfîrșitul vieții în balon! Clar: fără inspirație! Asta-i chestia înfiorătoare cu trestia gînditoare!

Confesiunile unui băutor de ceai pot începe cu elogiul cafelei! O cană credincioasă de teracotă galbenă (cînd s-a spart i-am trimis lui Lucian Raicu, pentru a marca evenimentul, ca semn de doliu, o pagină absolut albă în locul scrisorii obișnuite), puțin, foarte puțin știrbită chiar acolo unde, apucînd-o normal, cu mîna dreaptă, de toartă, buzele îmbrățișează marginea ei lată, blîndă, senzuală. Ca o temelie de turn pe masă. Cu zațul compact, fin mîl inteligent pe fundul zmălțuit. Turn de cetate medievală ce închide pe frumoasa, nebănuit de sprintena și zvelta fecioară Cofeina! O, nu fecioara din pădurea adormită, nu fecioara din Diazepam, ci fecioara din ceașcă, pururi trează, dansîndu-ți pe circomvulуțiuni, înțepîndu-ți inima șubrezită de amoruri bezmetice și vane cu unghii lungi, subțiri-subțiri și ojate violet, delirant. Fericite clipele dintre o înghițitură de cafea și alta! Te sprijini bine de spătarul scaunului o secundă, te apleci imediat, c-o furie veselă a scrisului, a literelor ce curg voioase chiar dacă se coagulează în cuvinte tragice, iar cuvintele scot la suprafață fraze nebănuit de triste, insule pustii c-o vegetație fabuloasă și animale feroce și ești aparent singur și părăsit, vei pieri neplîns de nimeni trupul tău neînsuflețit se va macera încet sau va fi hăpăit dar mai speri, mai speri și, iată!, te copleșește marea foială a personajelor pînă atunci invizibile, iubirile lor bizare, larma neistovită, aiuritoare a luminii. Cîte corăbii nu s-au zbuciumat pînă la tine, pline cu sacii lor grosolani din pînză ștampilată extatic, închiși în magazii plutitoare, sufocante, împreună cu veșnicile lăzi cu sticle de rom de contrabandă! Geografii miraculoase îți apasă limba, țărmuri neexistînd pe nici o hartă se întind sub veșnicul cer al gurii! Apoi rămîne zațul, formidabilul zaț. Torni apă rece peste el, nu mai ai răbdare să-ți „construiești" altă cafea cu tot dichisul, chibrit, lingurită etc., torni apa rece, amesteci înfrigurat cu creionul, fugărit de timpul necruțător, înspăimîntat că zgura delicioasă s-ar depune înainte de a o bea pe nerăsuflate, dintr-odată, c-o poftă infinită. Cana de teracotă galbenă e goală, temelia turnului vibrează, fereastra plesnește, pereții explodează, carnea ta tremură, scrii, scrii, scrii... Pe urmă, sleit îți amintești cum Balzac, furibund, demiurgic, băga genial oale întregi de cafea într-însul. Și-ți revii, becisnic, pipernicit, ghebos la minte, în camera deziluziei tale...

Emil BRUMARU

Serghei DOVLATOV

STRUGURII (2)

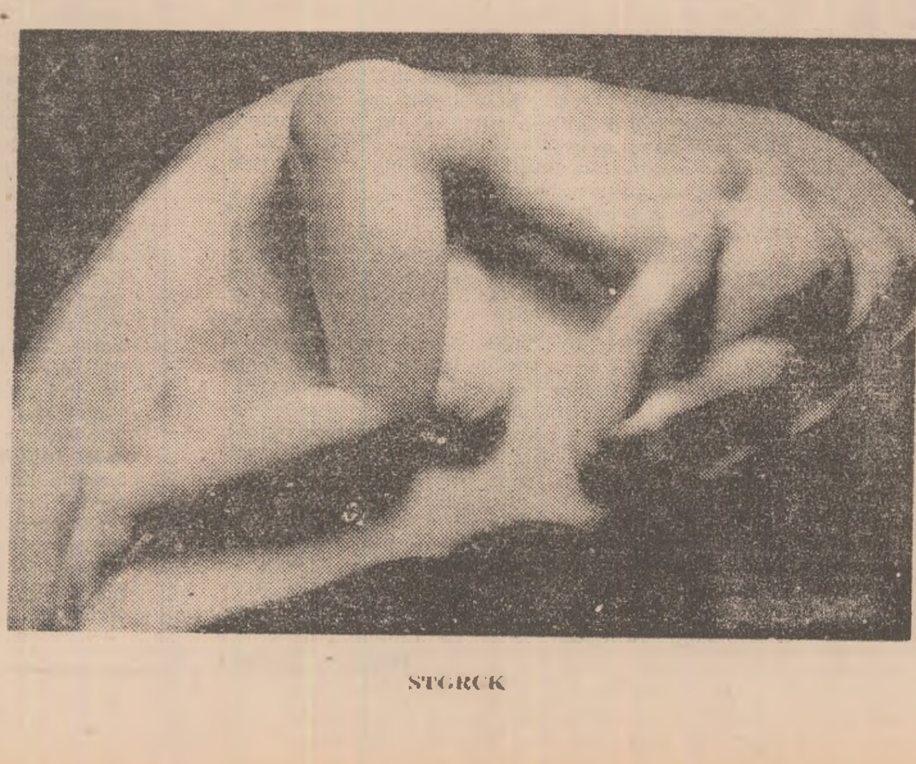
RODIN

— Conferenţiarul Manuilov Victor Andronicovici mai e în viaţa ?
— În viaţă, — zic, — dar ce ?
— Iar Makagonenko Gheorghei Panteleimonovici ?
— Fireşte.
— Iar Bialîi Grigori Abramovici ?
— Sper.
— Şi profesorul Serman ?
— Da, dar ce ?
— La el mi-am susţinut diploma în cinzeci şi unu.
Eram uimit.
— Cum, aţi terminat Universitatea ?
— Am diplomă de merit.
— Şi atunci de ce sînteţi aici ?
— Dar unde ai vrea să fiu? Unde ar trebui să lucrez, după părerea ta? La Şcoală? Ce să fur acolo — sugative ? ! Intrînd în servici, trebuie în primul rînd să te gîndeşti: ce, unde şi cum? Ce-aş putea fura? Unde aş putea fura? Şi cum aş putea fura? Ai înţeles ? Atunci e bine. Totul va fi în regulă. Spre seară vei avea mălai. A tresărit, auzind cuvîntul. Şeful mi-a explicat :
— În sens — bani...
Apoi strigă tare :
— Haideţi la treabă !
Am reînceput lucrul. Acum în frigoriler se întîmpla ceva şi mai bizar. Descărcătorii mergeau în şir dinspre vagon. Unul din patru mergea spre cîntar. Ceilalţi în spatele magazionerei transportau lăzile, înăuntru, fără sa le cîntărească.
Bala a început să se agite. Acuma intona un alt cîntec mai puţin vesel.

Sînt Ismail nefericit
Fără un ban însărăcit
Rar mîncat, puţin băut
La chip palid m-am [illegible]

[illegible]osperitatea lui se topea, văzînd ochii. Cele opt tone des[illegible] dispăreau vertiginos. Au trecut vreo treizeci de minute. Şeful a spus :
— Două tone parcă nici n-au fost.
Peste jumătate de oră a anunţat :
— Încă două tone şi jumătate sînt redate statului socialist.
Bala n-a rezistat. L-a invitat pe şef la o consfătuire. Dar şeful i-a spus :
— Vorbeşte deschis, cu martori.
Bala a pronunţat cu o grimasă tragică :
— Tu ai spus — şase sute ? Taie-mă la mine sînt de acord.
— Bine, — a spus şeful, — hai la treabă. Mai vedem noi...
Acum făceam acelaşi lucru, ca la început. Puneam lăzile pe cîntar. Ocoleam magazionera. Puneam din nou lăzile pe cîntar. Repetam de vreo trei patru ori. Apoi duceam lăzile în magazie.
Caucazianul nostru s-a înveselit din nou. De pe platformă iarăşi se auzea.
Vă dăruiesc o crizantemă.
Si cu ea iubirea mea...
Trecuse vreo patruzeci de minute. Şeful iar opri lucrul. M[illegible]zionera şi-a scos din sîn un termos. Am ieşit [illegible] platformă. Bala a mai descis un pach[illegible] „Kazbek". Şeful zice :
— Am desenat zece tone.
Apoi, adresîndu-i-se omului oriental :
— Tu ai spus — şase sute ?
— Eu nu am spus şase sute. Tu ai spus şase sute. M-ai forţat...
— Nu importă, — a spus şeful, — m-am razgîndit. Acuma zic opt sute. Există, taică, o penalizare pentru îndarătnicire.
Ochii şefului s-au ingustat răutăcios şi ameninţător. Omul oriental s-a făcut tot roşu :
— Auzi, nu am aşa bani !
— Ai, — a spus şeful.
Şi adauga :
— Haideţi la lucru.
Iarăşi căram lăzile fară să le cîntarim. Iarăşi Bala cînta mohorît, plimbîndu-se de-a lungul platformei :
Sînt Ismail nefericit,
Fără un ban însărăcit...
Apoi n-a rezistat şi i-a spus şefului :
— Taie la mine — sînt de acord, pl[illegible]tesc opt sute !
Şi iarăşi puneam de cîte trei ori aceleaşi lădiţe de pe cîntar. Iarăşi alergam în jurul magazionerei. Iarasi Bala cînta.
Vă duiesc o crizantemă...
Şi iar şeful Misciuc i-a spus :
— M-am răzgîndit, noi vrem o mie.
Şi Bala se apuca de cap. Şi şaisprezece tone se transformau în nouă. Apoi — în paisprezece. După asta — în două şi un sfert.
Şi iarăşi peste cinci minute se auzeau alte cuvinte, de care ne plictisisem atît de tare :
Sînt Ismail nefericit...
Deja se întuneca, cînd şeful a spus ultima dată :
— Ultimul meu cuvînt — o mie şase sute. Dar acum, pe loc, bani cheş. Răspunde, cinghizan, dar imediat — merge ?
Cu un strigăt gutural : „M-a omorît, m-a înjunghiat ! — Bala s-a aşezat hotărît pe marginea platformei. Apoi, apucîndu-şi talpa cismei a început să se descalţe. Încălţămintea orientală strîmtă ieşea ca o piele de şarpe. Bala ofta ,trăgîndu-şi cu smucituri picioarele vineţii şi vînoase strîns înfăşurate cu bancnote. Scoţînd un fişic nu prea mare de sute de ruble omul orientului şopti :
— Ţine !
Apoi iar şi-a înfăşurat gleznele cu bancnotele. Le-a fixat cu două bucăţi de plasture roz. Şi-a pus la loc cizmele.
— Dar unde ţi-e „Kazbekul" ? — a întrebat impertinent şeful de echipă. Omul orientului cu o promptitudine neaşteptată a scos al treilea pachet. Adresîndu-i-se şefului, a spus deodată:
— Te invit la mine în Dzadgican. Musafir de onoare o să fii. Tăiam un berbec. Cunoşteam o fată bună...
Miscinuc l-a imitat :
— O fată tăiam, un berbec cunoşteam...
Ce fete, taică ? Fiică-mea cea mare e de vîrsta ta...
El a chemat-o pe tanti Zina. I-a dat o sută de ruble pe care ea le-a băg[illegible] în termos. Apoi ne-a dat la fiecare din noi cîte o sută.
Bala a vrut să-l îmbrăţişeze.
— Stai aşa, — a spus şeful.
A căutat în grămada de haine aruncate. A scos de acolo bustul lui Ceaikovski. I l-a întins omului din orient.
— Să-l ai ca amintire.
— Stalin ! — a exclamat cu evlavie omul oriental.
Şi-a ridicat puţin şapca verde cu urechi. A vrut să i-o dăruiască şefului. Dar a ezitat şi a spus intimidat :
— Nu pot. Îmi ingheaţă capul...
Ca urmare şeful a mai primit încă un pachet de „Kazbek".
Bala păşi de pe platformă în întuneric. Dintr-acolo pentru ultima oară se auzi cunoscutul :
Vă dăruiesc o crizantema...

— Pe mîine, — ne-a spus şeful...
Ziua s-a terminat în cel mai neaşteptat mod. Am venit acasă cu un taxi. Am intrat într-o cabină telefonică. Am sunat-o pe Regina Bitterman femeie extravagantă, căsătorită şi i-am spus :

STGRCK

— Să mergem la „Astoria".
Regina îmi răspunse :
— Cu plăcere. Numai că nu pot. Mi-am spălat unicii mei ştrampi întregi. Mai bine veniţi d-voastră la mine cu şampanie... Lialik este plecat la Rîbinsk, adăuga ea.
Soţul ei bătrîn, în vîrsta de treizeci de ani, purta un nume copilăresc Lialik. El era doctor în ştiinţe fizico-matematice...
În acea zi am devenit barbat. La început hoţ, apoi bărbat. Cred că este o anumită legătură. Se pare că ai la ce să meditezi. Iar dimineaţa mi-am notat în jurnalul de adolescent următoarea cugetare a lui Hemingway :
„Dacă femeia ţi se dăruieşte cu bucurie şi fără drame acesta este cel mai mare dar al soartei. Şi poţi achita acest cont numai prin dragoste...". Ceva în genul ăsta.
Sincer vorbind, n-a spus-o Hemingway. Era propria mea deducţie triumfătoare. Cu această frază a început nenorocita mea activitate de scriitor. Pe scurt, într-o zi am parcurs un itin[illegible] miraculos: de la hoţie la literatură. Fără a mai considera adulterul...
Deci, terminasem cu adolescenţa. Mă aştepta tinereţea singuratecă, derizorie, fără bucurii...

FRIGIDERUL

Am ajuns în spital cu o hemoragie gastrică. Mă aflam în triaj. Medicul american mă întreabă :
— Fumati ?.
— Da.
— Mult ?
— Mai mult de un pachet pe zi.
— Mai precis ?
Am început să mă enervez şi spun :
— Treizeci şi două de ţigări. Iar duminica douăzeci şi şase.
— E clar, — a spus americanul, — vă sculaţi mai tîrziu.
Apoi m-a întrebat :
— Beţi ?
— Da.
— Mult ?
— Dacă beau, beau mult.
— Cît ?
Dacă-i răspund cinstit, nu mă crede, dar să şi mint nu are nici un rost.
— Vreun litru şi jumătate, — zis.
— Vin sau bere ?
— Vodcă.
El tăcu, gîndindu-se. Apoi mă întreabă :
— În ce an sîntem ?
Probabil a vrut să-mi verifice facultăţile mintale. I-am răspuns.
— In ce oraş ne aflăm ?
— În New-York.
— Puteţi să atingeţi vîrful nasului cu degetul ?
— Nasul meu sau al d-voastră ?
Doctorul înţelesese că nu sînt nebun.
— Vă place mîncarea grasă, dulce, picantă ?
— Mie, — zic, — îmi place orice, în afară de morcovi.
M-au dus apoi la radiografie. Pe piept aveam un volum de Dostoievski. Doctorul mă întrebă :
— Ce carte este ? Sojeniţin ?
— Dostoievski.
— Este o tradiţie ?
— Da, — îi spun, — este o tradiţie. Scriitorii ruşi mor cu un volum de Dostoievski pe piept.
— No Bible ? — mă întreba americanul. (Nu cu biblia ?).
— Nu, — zic, — doar sîntem atei.
Mi-au făcut investigaţii o săptămînă. O săptămînă am fost nevoit să mor de foame. Ca urmare — o mică operaţie şi o discuţie în final.
— Aţi avut cîndva o sănătate de fier. Din păcate, v-aţi distrus-o complet. Aveţi o singură salvare — regimul alimentar. De altfel dintre cele mai severe...
Am ieşit din spital. Mă întîlnesc cu un amic. Acesta îmi zice :
— Am auzit că ai murit !
— Aşa este, — răspund, — asta-i viaţă ? ! Mi-au interzis să fumez. Mi-au interzis să beau. Şi chiar să mănînc mi-au interzis. Ce-mi mai rămîne altceva ? Numai să citesc şi să scriu.
— Ei, — zice amicul, — pînă cînd ai vederea bună.
Atunci m-am apucat de o noua carte

În româneşte de
Vera ŞTEFANOVICI

CHEIA REALIZARILOR DE CLASA
IN CONSTRUCTII
produsele premi
● DORITI O IZOLATIE TERMICA EFICACE
● DORITI O HIDROIZOLATIE CLASICA
● DORITI O HIDROIZOLATIE DE NIVEL MONDIAL
● DORITI O FONOIZOLATIE
● DORITI PREFABRICATE
UN SINGUR RASPUNS:
UTILIZATI PRODUSELE FIRMEI
premi
nu este profitabil să ezitati
!
IN ORICE AGENDA,
O FIRMA P R E M I
O ADRESA STR. METALURGIEI 1 - VASLUI
UN TELEFON 983 / 40063
UN TELEX 26 213
PREMI
PREMI S.A-VASLUI
J/3/1991, 509

Franz KAFKA

N-am cheia, totul e de neînțeles

Plecarea

Poruncii să-mi fie adus calul. Argatul nu-mi pricepu dorința. Am mers eu însumi în grajd, mi-am înșeuat bidiviul și l-am încălecat. În depărtare, am auzit sunetul unei goarne; îl întrebai pe argat ce poate să-nsemne asta. Nu știa și nici nu auzise nimic. La poartă, el mă opri și-mi spuse: „Încotro te îndrepți, domnule?" „Asta n-o știu", i-am răspuns, „atît că departe de aici, departe de aici. Tot mai departe de aici, numai așa pot să-mi ating ținta". „Să înțeleg că-ți cunoști așadar destinația?", întrebă el. „Da, i-am răspuns, doar am spus: **Departe-de-aici**, aceasta mi-e ținta". „N-ai luat cu tine nici o merinde pentru drum", spuse. „Nici n-am nevoie de asta, am adăugat, călătoria va ține atît de mult, încît trebuie să mor de foame, în cazul că nimeni nu se va îndura de mine în drum. Nici un fel de merinde nu mă poate salva. Din fericire, e o călătorie cu adevărat înfiorătoare"

Excursia în munți

„Nu știu, am strigat fără glas, nu știu și gata. Dacă nimeni nu vine, atunci nu vine chiar nimeni. N-am făcut nimănui vreun rău, nimeni nu mi-a făcut vreun rău, dar nimeni nu vrea să mă ajute. Numai-Nimeni. Și, totuși, nu-i chiar așa. Doar că nimeni nu mă ajută —, în rest Numai-Nimeni ar fi nostim. M-ar bucura — de ce nu? — să fac o excursie într-o companie de Numai-Nimeni. Firește că în munți, altminteri unde? Cum se mai îmbulzesc acești Nimeni, această mulțime de brațe întinse cruciș, prinse unele de altele, toate aceste picioare despărțite de pași extrem de mici! Se înțelege că toți sînt în frac. Mergem în voie, așa, vîntul bate prin spărturile lăsate de membrele noastre. În munți, gîtlejurile devin libere! E o minune că nu cîntăm

Plimbarea neașteptată

Cînd se pare că seara te-ai hotărît odată pentru totdeauna să rămîi acasă, ți-ai îmbrăcat halatul, te-ai așezat după cină la masa luminată și ai început lucrul sau jocul, după a cărui încheiere mergi de obicei să te culci; cînd afară e o vreme ursuză, care face de la sine înțeles că nu te vei urni de acasă; cînd acum ai stat deja atît de mult liniștit la masă încît dacă ai pleca ai stîrni uimirea tuturor; cînd acum scara e deja în beznă și poarta casei e încuiată; și cînd, acum, în pofida a toate acestea te ridici în picioare cuprins de o neliniște subită, îți schimbi haina și apari îndată îmbrăcat ca pentru a ieși pe stradă; explici că trebuie să pleci și chiar așa și faci, după un scurt rămas bun; și cînd după repeziciunea cu care trîntești ușa locuinței ai credința că ai lăsat în urma ta mai mult sau mai puțin o iritare; cînd te regăsești pe stradă și membrele, cărora le-ai oferit această libertate neașteptată, îți răspund cu o ușurință în mișcare deosebită; cînd prin această singură hotărîre simți că s-au adunat în tine toate puterile de a lua în sfîrșit hotărîri; cînd îți dai seama cu o claritate mai mare decît de obicei că ai acum în tine mai multă forță decît ar fi nevoie ca să realizezi și să impui cu ușurință cea mai rapidă schimbare, și cînd străbați în voie străzile lungi, — atunci în seara aceasta ai ieșit cu totul din familia ta, care se pierde în neființă, în timp ce tu însuți căpătînd un contur cu totul precis, negru, lovindu-te peste coapse te ridici la adevărata-ți statură.

STORCK

Totul ar fi și mai limpede, dacă la ora aceasta tîrzie, din noapte ai vizita un prieten ca să te interesezi ce mai face.

Scurtă fabulă

Ah, făcu șoricelul, pe zi ce trece lumea devine tot mai strîmtă. La început era atît de largă încît mi-era teamă, alergam într-una și răsuflam ușurat, cînd, în sfîrșit, observam în depărtare ziduri de-o parte și alta; însă aceste ziduri lungi goneau și ele unele spre altele, așa de repede, că în clipa de față mă aflu în cea din urmă încăpere și colo în colț stă capcana spre care mă îndrept. N-ai decît **să schimbi direcția**, spuse pisica și-l mîncă.

În noapte

Innecat în noapte. Așa cum îți lași cîteodată capul ca să chibzuiești ceva, aidoma te scobori în noapte. În juru-ți oamenii dorm. O bufonerie bezisnică, o nevinovată înșelare de sine, cum că ei dorm în case, în paturi trainice, sub un acoperiș trainic, destinși sau chirciți pe saltele, în cearceafuri, sub pături, cînd de fapt ei s-au regăsit ca mai înainte și ca întotdeauna într-un ținut deșert, într-un sălaș sub cerul liber, o necuprinsă mulțime de inși, o întreagă oștire, o seminție întreagă, trîntiți pe jos acolo unde mai devreme stăteau în picioare, sub cerul rece, în tina rece, cu fruntea sprijinită de braț, cu fața în tină, respirînd în pace. Ci tu stai de veghe, ești unul dintre veghetori; pe cel mai apropiat de tine îl afli clătinînd un vreasc luat din focul de alături. Dar de ce veghezi tu? Unul trebuie să vegheze, asta-i. Cineva cată să fie treaz.

Întoarcere acasă

Am revenit acasă; am străbătut cu pași mărunți gangul și m-am uitat împrejur. E vechea curte a tatălui meu; o băltoacă în mijloc. Nefolositoarea unealtă agricolă din alte vremi, înțepenită, îmi împiedică drumul spre trepte. Pisica mă pîndește de pe parmaclicul scării. O cîrpă zdrențuită, altădată înfășurată în joacă pe o prăjină, flutură ridicată de vînt. Iată că am sosit. Mă va întîmpina cineva? Cine e cel ce așteaptă dincolo de ușa bucătăriei? Fumul iese din horn, cafeaua pentru cină e gata. Ai recăpătat cumva sentimentul intimității, te simți acasă? Nu-mi dau seama, nu-mi este deloc limpede. E casa tatălui meu, desigur, dar lucrurile stînd unele lîngă altele nici nu se sinchisesc de mine, ca și cum s-ar preocupa fiecare de ceva ce nu mă privește deloc, ceva ce în parte am uitat, în parte n-am cunoscut niciodată. La ce le pot folosi eu lor? Nu mai însemn nimic pentru ele, eu fiul bătrînului agricultor, tatăl meu. Și tot nu îndrăznesc să bat la ușa bucătăriei; ascult doar de departe, în picioare stau și ascult de departe, avînd grijă să nu pot fi surprins ca unul din cei care trag pe furiș cu urechea pe la ușile oamenilor. Și pentru că ascult de departe, nu prind mai nimic; aud numai o ușoară bătaie de pendulă; sau poate am impresia că aud, o ușoară bătaie așa ca în zilele de demult. Încolo, ceea ce se petrece în bucătărie este secretul celor ce șed acolo; îl păzesc de un intrus ca mine. Cu cît șovăi mai mult în fața ușii, cu atît devii mai străin. Ce-ar fi dacă tocmai acum cineva deschizînd ușa mi-ar pune o întrebare anume. N-aș prea semăna atunci cu unul care se ferește să le afle secretul.

Copacii

Căci sîntem ca niște trunchiuri de copac în zăpadă. În aparență zac lunecoase și cu o lovitură ușoară ar trebui să poată fi date la o parte. Dar nu, asta nu-i cu putință, căci sînt prinse bine de pămînt. Însă vezi, pînă și asta-i doar aparență.

Hotărîri

Ca să te ridici dintr-o stare mizerabilă, trebuie ca tu însuți, cu o energie pe care o chemi din adînc, să fii ușor. Mă smulg din fotoliu, dau rapid ocol mesei, îmi dezmorțesc capul și gîtul, îmi aprind foc în priviri, îmi încordez mușchii. Îmi strunesc fiece simțămînt, îl salut impetuos pe A., dacă s-ar întîmpla să sosească tocmai acum, îl îngădui prietenește pe B. în odaia mea, sorb cu înghițituri mari de la C. tot ce se spune, în ciuda suferinței și ostenelii.

Dar chiar dacă lucrurile stau astfel, cu fiecare greșeală care nu poate fi evitată, totul, atît cele ușoare cît și cele grele, se împotmolește, iar eu va trebui să mă rotesc din nou în cerc.

De aceea cel mai bun sfat rămîne totuși să accepți orice, să stai ca o masă greoaie și să te simți ca purtat de vînt, să nu-ți permiți nici un pas inutil, să-l scrutezi pe celălalt cu priviri de fiară, să nu simți nici o remușcare, pe scurt, să strivești cu propria mîna ceea ce a mai rămas ca nălucă din viață, adică să-ți sporești această cea de pe urmă pace ca de mormînt și să nu mai lași să subziste nimic în afara ei.

O mișcare caracteristică a unei astfel de stări este să-ți treci degetul mic pe deasupra sprîncenelor.

Traducere de
Valeriu GHERGHEL

Colectivul de redacție: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef adjunct), Codrin BURDUJA (secretar de redacție), Mariana CODRUȚ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Alexandru DOBRESCU (redactor șef), Valeriu GHERGHEL (secretar general de redacție), Mădălina GRIGORAȘ (secretar de redacție), Ion HADÂRCĂ, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP, Horia ZILIERU.

REDACȚIA: IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic, telefon: 981/16242.
Administrația: București, Calea Victoriei 133—135, telefon: 90/5[illegible]618.

PREȚUL UNUI EXEMPLAR: LEI 7

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă, P.O. Box 12—021, telex 10376, prsfir, București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.